

د کتاب پښندنه

|||||

کتاب :: توضیح سنت فی ردالبدعت

لیکوال :: مولوي محمد اصف صمیم

کمپیوز :: گلام خان يحي خیل

دپلارنیکه په قدم مه څه حقیقت پسې څه = هغه دود پرېرده چی حکمونه دقران ماتوې

د مؤلف لنډه پيژندنه

د مؤلف نوم مولوی محمد اصف (صمیم) د ښاغلي مولوی محمد نادر زوی

اود شهید ملا عبدالسلام لمسی چې په خټه سلیمان خیل اود پکتیکا ولایت دیحی خیلودولسوالی اوسیدونکی ده نوموړی تقریباً په ۱۳۵۴ کال ددی اتل اولس په یوه دینداره کورنی کی سترگی پرانستلی داچه په یوه علمی کورنی پوری یی تراودرلود خپل لمړنی دینی تعلیمات یی دهیواد په داخل کی ترسره کړل اودعالی تحصیلاتود تکمیل لپاره له هیوادخخه دباندی گاونډیپاکستان ته سفروکړدهغه هیوادپه مختلفو ښارونوکی یی ددنی علوموپه زدکړه کی نه سترگی کیدونکی هلی ځلی وکړی چی دذدکړی وړستی بهیری د کراچی ښارپه جامعہ فاروقیہ کی بشپړاو د فراغت ممتازسندی ترلاسه کړ چی د نوموړی دعالی ذهنیت ښکارندوی ده د فراغت نه ورسته وطن ته راستون شو اوپه خپلودینی وجیبو اوخدماتو یی پیل وکړ اودتدریس مقدسی دندی ته یی مخه کړه چی دسیمی په مشهوره دینی مدرسه ضیاءالمدارس کی د مدرس په توگه وگمارل شو خونوموړی په دی اکتفاونکړه بلکی دزیاتو مصروفیاتو سره سره یی دتصنیف اوتالیف په ډگرکی یی هم په پوره میړانه اوهمت سره کاروکړ چی یوشمیرتالیفات لکه ترنظراندی تالیف توضیح سنت فی ردالبدعت او رساله القول السلیم فی التکفیرالمسلیم ولیکل اوچاپ ته یی اماده کړل همدارنگه دمجموع العقایدپه نامه یو بل تصنیف چی د بشپړولوپه درشل کی ده دمولوی صاحب (صمیم) دبی لوڼه خدماتو بیلگه ده ښاغلی صمیم برسیره پردی چی ښه محرراو دپام وړمقررهم ده دپښتو ادب ځلانده ستوری هم گنل کیږی لکه چی دنوموړی داشعارو یوه مجموعه هم په راتلونکی کی دلوی خدای (ج) په مرسته چاپیدونکی ده دیحی خیلودلیسی مدیر فیض الله (نیازمل)

سريزه

دلوی بښونکی خدای ﷻ ثنا او صفت ده چې ماته يي په ليکلوددی څو سطور و توفيق را کړ ورسته د ټول مسلمانو وروڼو نه خواهش ده چې دغه رساله له اوله تر اخيره په ډير غور وگوري او د عمل جامه ورواغوندي په دی رساله کی د پښتو رواجونه وغيره په ډيره ساده پښتو ژبه سره جمع شويدي هره مسئله د ډير تحقيق او مطالعي نه ورسته ليکله شويده اگرکه دخپل کم علمي او کمزوري په وجه يي پوره تضمين نشم کولای خوالبته خپل ممکن غور او کوشښ می ندي سپمولي اود محترمو علماؤ و او مشفق استاذانو تر نظر لاندی راغلی چې د ځينو محترمو علماؤ و تقریظونه هم پری موجوددی اوبیا هم دمحترمومشفقواستاذانو او علماؤ و د نیکو او مخلصانه هداياتو او لارښوونو په هیله يم چونکی دغه رساله دوه کله مخته ترتیب شوی وه خود

بدمرغه داقتصادد کمزوری او څه مصروفیاتو له کبله چاپ ته پښی نشوه خودلوی او مهربان خدای ﷻ په فضل سره هغه وخت را ورسیدو چې دغه تحفه ستاسو حضور ته وړاندی کیدونکی ده ایزد متعال ﷻ دی زما دغه سعیه قبوله کړی او همدغه مهربانی خدای ﷻ دی دمسلمانانو د گټی و پروگروزی

واسلام

محمد اصف (صمیم)

د علمأوو تقریظونه

د حضرت مفتی رحمت الله غزنوی تقریظ

بسم الله الرحمن الرحيم

حامدا ومصليا

دغه رساله ډیره مفیده او د حنیفة وُد مسلك سره بلکل موافق اوزه یی تائید کوم

العبدا لواه رحمت الله الغزنوی

د حضرت مولوی صاحب حمید الله فائز تقریظ

الحمد لله المنفرد بوضع الشرائع والاحكام المستبد برفع معالم الحلال

والحرام والصلوة والسلام على افضل الرسول الكرام وعلى اله واصحابه

الغرا لكرام اما بعد فقد اطلعت على هذه الرسالة الفقهية العديمة الاشباه والنظائر في مذهب الحنفيه

فوجدتها موافقة للمعقول والمنقول قد احتوت

على اقوال ائمة المذاهب الفحول فلله در مؤلفها ما اغرز علمه وما اذكى

فهمه حيث لم يسبقه اليها سابق ولم يلحقه به لاحق لقد انقذ بهامن كان في

بحر الجهالة وفي عمى الضلالة واتى فيها بمانبه به راقدا الهمة مستجمعة

لتحقيقات اولى الالباب الذين نصبوا انفسهم لنفع العباد واسحروا

اجفانهم حتى ظفروا بالسداد

مولوى حميد الله (فائز) عفه الله عنه

د حضرت مولانا محمد نذير (الخروتى) تقریظ

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذى اكمل لنا الدين واتم علينا النعمة ورضى لنا الاسلام دينا

والصلاة والسلام على عبده ورسوله الداعى الى طاعة ربه المحذر عن

الغلو والبدع والمعاضى صلى الله عليه وعلى اله وصحبه ومن صار على نهجه واتبع هداه الى يوم الدين اما بعد فقد اطلعت هذه الرسالة الشريفة فوجدتها موافقة لكتب السلف والخلف من الاحناف ومشملة على ما عليه اهل الحق والحق احق بالاتباع وان كره المخالفون واكثر ما نقله المؤلف اقوال الفقهاء الاعلام المعروفين بالتحقيق والانصاف فلعمري قد بذل المؤلف جحده في جميع الاقاويل وسعى منتهى سعيه في رد البدع والمحدثات فهي لائقة بان تجعل مقبولة ودعوت لمؤلفها بحسنة الدنيا والاخيرة أمين العبد الضعيف محمد نذير (الخروتي) كان الله له

د سنت او بدعت تحقيق

د سنت و بدعت تعريف

سنت طريقي ته وايي اوپه عقايد و اعمال و اخلاق و معاملات و او عادات و كې چې كومه طريقه نبي عليه سلام اختيار كړې وي هغه ته سنت واي

سنت او يا طريقه دي اصحابوهم په حكم دې سنت نبوي كي ده حكه چې خورنبي ﷺ فرمايي :

(عليكم بسنتي وسنت الخفاء الرشيدين من بعدى) كوم چې عمل او قول دى تابعينوده چې د اصحاب و شاگردان دى اود تبع تابعينوچي د اصحاب و شاگردانو شاگردان دى ددوى عمل او قول هم حق دى بدعت نه ورته ويل كيږي

حكه چي دهغوى په خيرت او نسه والى هم نبي عليه سلام قول كړى لكه چې فرمايي:-

(اكراموا اصحابي فانهم خياركم ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم ثم يظهروا الكذب) مشكوة شريف ص ٥٥٤ عزت كوى تاسودې اصحابو حكه داغوره دې ستاسودى بيا هغه خلك غوره دى چې دوى ته نيزردې وې (تابعين) او بيا هغه كسان چې تابعينو ته نيزردى دې يعنې تبع تابعين بيا وروسته به ظاهرشې دروغ

داشودسنت تعريف اوله دى نه دى دبدعت تعريف هم معلوم شو چې هغه داچه : كوم شي دصحابه كراماوتابعينوابعينواوتبع تابعينوپه زمانه كې موجودنه وي اوهغه ددين يوعمل وبلل شى اودثواب په نيت ترسره شې هغه بدعت ده.

دبدعة يوه بله معني

په لاندې ډول ده بدعة په لغت كې احدث فى الدين ته ويل كيڅى يعنى يونوى شي په دين كې پيداكول اوپه شريعت كې پيداكول دهغه شى دى چې نه دنبى عليه سلام په زمانه كې وي اونه دصحابه وواونه دتابعينواونه دتبع تابعينو چې نه صراحة اونه كناية اونه له كوم يووننه مستنبط وي اوهغه دى ثواب كاروبلل شى اوعملى شى اويادثواب په نيت پريښودل شې اوصحابه كرامودضرورت باوجودنوي كړى نوپه دغه تعريف كې څوقيدونه شته په اول قيدسره هغه امور له بدعة ووتل كوم چې په قرونويينى په زمانودريوكى موجودوى اويامستنبط وي لكه مسائل فقيه اوكلاميه په دوهم قيدهغه امورله بدعة ووتل چې دثواب په نيت نشى ترسره لكه دى خوراك څښاك په شيانو كې پراخې كول كوم چې داسې رنگينه خوراكونه په قرونودريوكى موجودنه وو همدارنگه دى موټرونو، الوتكونه كار اخيستل دابدعة نده اوله دريم قيدنه هغه شيان ووتل كوم چې دى صحابه كراموهغو ته ضرورت نه وواوددى وروسته څلگو ورته ضرورت پيدا شولكه مدرسې جوړول اوخانقاوى داهم بدعة نده . درس مشكوةباب الاعتصام ص ۱۰۵

علامه سعدالدين تفتازانى په شرح مقاصد كې ليكې

ان البدعة المذمومة هوالمحدث فى الدين من غيرانىكون فى عهد الصحابة والتابعين ولادل عليه الدليل الشريعى ج ۲ ص ۲۷۱ بدبدعت هغه بدعت ده چې په دين كې نوي پيدا شې بې له دينه چې نه په زمانه دصحابه وو كې وي اونه دتابعينواونه په هغه باندې كوم دليل شريعى موجودوى سوال : ايايوشي دثواب په نيت پريښودل چې په زمانودريوكى نه وي پريښودل شوى داهم بدعة ده ؟ ځواب: هودابدعة ده لكه ملاعلى قارى (رح) ليكې

(والمتابعة كما يكون فى الفعل يكون فى الترك ايضاً) مـرقات ج ۱ ص ۴۱ يعنى متابعت لكه څنگه چې په كولو كې وي همدارنگه په پريښودلو كې هم وې

د بدعت اقسام

بدعت په دوه قسمه ده یو بدعت عملې او بل بدعت عقیدوې بدعت عملې دیته وای چې په عقیده کې څه نوې خو عمل دثواب په نیت داسې اختیار کړل شي چې د سلفو صالحینونه منقول نه وي اعتقادی دیته وای چې یو سړی داسې عقاید او نظریات ولري چې هغه د نبی ﷺ او صحابو او تابعینو خلاف وي.

حافظ ابن رجب (رح) په دې هکله داسې لیکي:

وسواء في ذلك الاعتقادات والاعمال اولاقوال الظاهرة والباطنة واماما واقع في كلام السلف من استحسان بعض البدع فانما ذلك في البدع اللغوية لا الشرعية جامع العلوم والحكم ص ۱۹۳ برابر خبره ده که دغه ایجاد کرده شي اعتقادات وي یا اعمال وي او یا اقوال وي ظاهره وي او که باطنه وي کوم چې په خبرو د سلفو کې بعض بدعاتوته ح سن ویل شوی دی هغه نه مراد بدعت لغوی ده نه شرعي

د بدعت حسنه تحقیق:

سوال: بعضی بدعت پسند خلک چې هر بدعت کوی وای د ابدا د حسنه ده یعنی بڼه بدعت او بدعت حسنه رواده د حسنه اوسیه یعنی بد بدعت په هکله معلومات راکړي ترڅو د بدعت پسند خلو غلط فهمی زائله شي ؟

خواب: بدعت په دوه قسمه ده بدعت لغوی او بدعت شرعی بدعت لغوی هغه نوی کار ده کوم چې دی نبی ﷺ نه بعد پیدا شوی وي هغه عام ده که عبادت وي او که عادت او هم دغه لغوی بدعت په پنځه قسمه ده: - واجب، مندوب، حرام، مکروه، مباح

شرعی بدعت هغه ده کوم چې ده قرونو ثلاثه نه بعد پیدا شوی وي او په دی قولاً او فعلاً صراحة او اشارهً په یوه طریقه هم د شارع لخوا اجازت موجوده وي چې دیته بدعت ضلاله وای او په بدعت سیئه ورته تعبیر کیږي

او علماو په دی تصریح کړی لکه چې فرمائي ان البدعة على قسمين بدعة لغوية وبدعة شرعية فالاول هو المحدث مطلقاً عادت كانت او عبادت وهی التي يقسمونها الى الاقسام الخمسة والثاني وهو ما زيد على ما شرع من حيث الطاعة بعد انقراض الازمنة الثلاثة بغير اذن من الشارع لا قولاً ولا فعلاً ولا صريحاً ولا اشارهً وهی المراد بالبدعة المحكوم عليها بالضلالة ترويح الجنان ولجنه ص ۱۶۰

حافظ ابن حجر (رح) په دې هکله داسې لیکي:

والتحقيق انها انكانت مما تدرج تحت مستحسن في الشرع فهي حسنة وانكانت مما تدرج تحت مستقبح في الشرع فهي مستقبحة والافهي المباح وقد ينقسم الى الاحكام الخمسة فتح الباري ج ٤ ص ٣٥٦ تحقيق داده چې بدعت كه چيرې لاندې وو تريونيك شرعي امرنو هغه حسنه بدعت ده او كه لاندې وو تريوبد شرعي امر نوهغه بد بدعت ده او كه داسې نه وونوبيا مباح ده او كله تقسيميرې پنخوقسموته اوديته قريب ده علامه عيني رح عبارت دي په عمدة القاري كى ص ٣٥٦ ج ٥

د مستحسن فی الشرع او مستقبیح فی الشرح تحقیق

حضرت امام شافعی (رح) لیکي

البدعة بدعتان بدعة خالفت کتاباً اوسنته اواجماً او اثرعن بعض اصحاب رسول ﷺ فهذه بدعة ضلالة وبدعة لم تخالف شياء من ذلك فهذه قد تكون حسنة لقول عمر (رض) نعمة البدعة هذه) بدعت په دوه قسمه ده يوهغه بدعت ده چي مخالف وي له كتاب اوسنت او اجماع اوله اثر د بعضی اصحابو دی رسول نودا بدعت ضلاله گمره يعني بد بدعت ده او يوهغه بدعت ده چي له مختنيو شيانوله يو سره هم مخالف نه وي نودا بدعت حسنه ده له جهته د قول د عمر (رض) نیک بدعت ده دغه.

مخالفت لکه څنگه چې په قول کی وی همدارنگه په فعل کی هم وی کوم کارچی نبی ﷺ نوی کړی او خیر القرون هم ترک کړی وی اوله خیر القرون نه وروسته څوک د ثواب په نیت کوی هغه یقیناً بدعة ضلالة ده ځکه چې هغه دی کتاب اوسنته او اجماع اوقیاس صحی مخالف ده او که کوم بدعة د یو دلیل لاندی داخل وی هغه صحی ده چي کله ثواب هم پری ورکیزی او کله صرف مباح وی د پورتنی تشریح نه معلومه شوه چي بدعة حسنه دیته وایي چي کوم دینی شرعی کارچی د نبی ﷺ نه وروسته موجود شوی وی او تریودی څلورو دلائلونه چي کتاب سنت اجماع اوقیاس ده لاندی وی نودا بدعة حسنه ده او په بل عبارت بدعة لغویة ده کوم چي بدنده

غیر مزموم ده او کوم شی چي نبی ﷺ نوی کړی او صحابه یی کرامو هم نوی کړی همدارنگه تابعینو او تبع تابعینونو یی کړي او څوک یی د ثواب په نیت ترسره کړي د ابدا دة قبیحه اوسیئ ده په بل تعبیر بدعت شرعیه ده.

چې په هروخت کې مذموم (بد) ده اونا جائزده اوسره له دې چې په اوسنی زمانه کی که یو غیر مجتهد یو عمل کوی او بدعت حسنه یی بولي دا

هیڅکله قابل اعتبارنده کوم چې په دې خبره د فقهاوو تصریحات موجود دی لکه چې لیکي
درنصاب الفقه می ارندهر انچه بدعت حسنه مجتهد ان قراردادده اندهمان صحح است
واگر کسی دراین زمانه چیزی بدعت حسنه قراردادد خلاف است زیرا که در مصطفی
میگوید که کل بدعت ضلالة فی زماننا فتاوی جامع الروایات والجنه ص ٦٠

په نصاب الفقه کی دي چې بدعت حسنه هغه ده چې مجتهدينو ورته بدعت حسنه ویلی وی که کوم شخص په اوسنی زمانه کی یوشی بدعت حسنه بولی نو دادحق خلاف ده ځکه چې په مصطفی نامی کتاب کی دی چی په دی زمانه کی هر بدعت گمره ده

او همدارنگه علامه شامی (رح) لیکي لاعبره بقول غیر الفقهاء الذین هم المجتهدین ج ۱ ص ۳۴۴ یعنی دی فقهاوونو نه ماسواء دبل چا خبره چې مجتهدین نه وی قبوله نده مجددالف ثانی بدعت حسنه په تقسیم باندی رد کوی او فرمایي چیز که مردور باشد حسن از کجا پیدا کند- یوشی چې ردشې هغه به حسن دکوم ځای نه پیدا کړی مکتوبات ص ۷۲ حصه سوم

له دې مکمل تفصیل نه معلومه شوه چې اوسنی زمانه کې که څوک داسې عمل کوی چې صحابه کرام او تابعین او تبع تابعینونوی کړي او بدعت حسنه یی بو لې دابلکل غلط ده چې په خیر القرون کی اثر او اصل موجود نه وی هغه ټول بدعت سیئه ده او په دی کتاب کی چې څومره مسائل بیانېږي او بدعت کوم یو فعل او عمل ته ویل کیږي هغه ټول بدعت سیئه او بدعت شرعیه دي چې په هروخت کی مذموم دی

د بدعت د حرمت او مذمت دلائل

الله تعالی ﷺ فرمایي

قل انکنتم تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله ویغفر لکم ذنوبکم پ ۳ ال ع ————— مران ۴ ورته ووايه ای پیغمبره چې که تاسو محبت کوی له الله ﷺ سره نوزماپیـــــــــــــــــــــروی اواطـــــــــــــــــــــاعت وکړی نوالله تعالی به ستاسو سره محبت وکړی اووبه بخښي گناهاونونه ستاسی

حضرت عبدالله ابن عباس (رض) روایت کوی

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ابى الله ان يقبل عمل صاحب بدعة حتى يدع بدعته ابن ماجه ص ۶ چی رسول علیه سلام فرمایي چې الله تعالی دبدعتی دعمل قبلولونه انکارکړی ترڅو چې هغه خپل بدعت پریژدی.

دحضرت جابر (رض)نه مرفوع روایت ده

من احدث فيها حدثاً او اوى محمدتاً فعليه لعنت الله والملائكته والناس اجمعين لا يقبل منه صرف ولا عدل بخاری ص ۲۵۱ ج ۱ چې که چا په مدینه منوره کې بدعت پیدا کړ او یایی کوم بدعتی ته خای ورکړ نووی به په ده باندی لعنت دالله ﷺ او ملائکووو او د ټولو خلگو نه به دهغه نفلی عبادات قبول شی نه فرضی چی هرچیری وی البته په مدینه منوره کی به یی گناه څه زیاته وی ځکه هغه دهدایت مرکزده

حضرت ابراهیم بن مسیره (رض) روایت کوی

قال رسول الله ﷺ من قرأ صاحب بدعة فقد اعان على هدم لاسلام مشـــــــــــــــــــــكوة ص ۳۱ چی رسول ﷺ فرمایلی دی کوم شخص چې دبدعتی تعظیم وکړی نوهغه داسلام په ړنگولو کې دهغه مددو کړ. مطلب دا چی بدعتی ړنگونکی داسلام ده ولوکه دی ځان ډیرلوی صوفی بولې اودده تعظیم کړل په ړنگولو داسلام کې کومک ده

حضرت انس بن مالک (رض) روایت کوی

قال رسول الله ﷺ ان الله حجب التوبة عن كل صاحب بدعة (رواه طبرانی) چی نبی ﷺ فرمایلی چې الله تعالی په هر بدعتی باندی دی توبی دروازه بنده کړی ده- اعاذنالله تعالی منها

دی بدعت او اهل بدعت په هکله ډیر سخت وعیدونه راغلی کوم چې مور یوه نمونه ذکر کړه خوکه سره له دی بیا هم یوشخص په خودساخته دلائلو چې پخپله هم پری یقین نه لری کوم یو بدعت موجودوی دابه ډیرلوی جرأت وی الله تعالی دی مور دداسې جرأت نه وساتی . آمین.

دامت دبزرگانواوا کابرینوله بدعت خُخه نفرت

حضرت امام غزالی (رح) فرمائی

خوک چي بی له عذره اتباع دسنت پریردی اوبدعت اختیاروی ماسواله کفرخفی یاحماقت جلی نه بل هیخ
وجه نشسته ❖ تبلغ دین ترجمه اربعین ص ۴۲

امام ربانی مجدالف ثانی (رح) لیکي

از حضرت حق سبحانه و تعالی تضرع و زاری و التجا و افتقار و ذل و انکساری دسر دو ج—هار مسائت
می نماید که هر چه در دین محدث شده است و مبتدع کشته که در زمان خیر البشر و خلفاً راشیدین او
ران بود علیه اصلوة و تسلیمات اگر چه ان چیه در روشنی مثل فلق صبح بود این ضعیف راب
جمع که با اومستند اند گرفتاران عمل محدث نگر و ائله و مفتون حسن ان مبتدع نکنا و بحرمته
سیدامختار و اله الابرار و علیه و علیهم الصلوة و سلام مکتوبات امام ربانی ص ۷۱۶

له الله تعالی نه په عجزاو زاری او ذلت سره په پته اوبسکاره در خواست کوم چي په دین کی کوم شی نوی
پیداشوی اوبدعت گرزیدلی چي دنی ﷺ او خلفاً راشیدینوپه زمانه کی نه وواگر که
هغه شی دصبح صادق په شان روئبانه هم وی . الله تعالی دی ددی ضعیف بنده اودهغه
دملگروله دی نوی بدعتی عمل نه وساتی اوپری گرفتاری مکرری اوبدعت په ظاهر حسن یی
خطاً مکرری په طفیل دی نبی سیدمختار و اله الابرار باندی

د بدعت د وجود اسباب

سوال :- بدعت چی دومره سخت ناروا عمل ده اوبزرگان دامت حینی پناه غواړی نوولی کیږی اوڅنگه وجود ته راځی ایادابدعتان دبدعت دبدی نتیجی نه اومذمت نه نه ډاریږی ؟

ځواب :- دبدعت دموجودیدلودری وجی دی (۱) جهل ده چونکه بدعت په ظاهره ډیر ښکلی اوحسین ښکاری نوخلگ دهغه په ظاهری حسن خطاشی نوایی چې داخوډیر ښه کارده دابه ولی ناجائز وی اوپه ډیرشوق زوق سره یی ترسره کوی اوثواب یی بولې دوهم سبب یی دنفس خواهیشاتوتابعداری ده ولوکه ورته معلوم هم وی خودخپل جاه

اومرتبی دلوروالی لپاره یی ضرورتسره کوی اووایی دابدعت حسنه ده لکه چی الله ﷻ فرمایي : وزین لهم الشیاطین اعمالهم ❖ ښائیسته کړی دی دوی ته شیطانانواعمال بدددوی دریم سبب یی داده چې خلگ دخپل مروجه بدعت دثابته ولودپاره له داسی کمزورروایتوڅخه کاراخلی چې په حقیقت کی دهغه هیڅ ثبوت نه وی لهدابدعت وجودمومی.

په ضعیفوحديثوباندی عمل کول

سوال :- بعضی خلگ یوعمل کوی اودلیل یی یوضعیف حدیث وی وایی چې په فضائلوکی په ضعیفوحديثوعمل کول صحیح دی داڅبره ترکومه حده صحیح ده ؟

ځواب :- بعضی علما په ضعیف حدیث عمل کول مطلقاً جائز نه بولې لکه قاضی ابن العربی المالکی (رح)وغیره لیکې لایعمل به مطلقاً په ضعیف حدیث مطلقاً عمل نه کیږی نه په فضائلونه غیرفضائلوکی (القول البدیع ص ۱۹۵ البته جمهورعلما په فضائلوکی په ضعیف حدیثو عمل جائز بولی خو سره دیوڅوشرطونولکه علامه شامی (رح) لیکي چې په ضعیف حدیثو باندی دعمل کولولپاره دري شرطونه دی (۱) داروایت به ډیر کمزوری نه وی یعنی ددی کوم یوراوی به دروغجن او یا په دروغومتهم نه وی (۲) داچه دابه دشرعت تریوعام اصل لاندی وی (۳) داچه په دی کوم شی ثابت ده هغه به سنت نه بلل کیږی ترڅوچی ددی حدیث مصداق نه ووگرځی (من کذب علی متعمدا فلیتبوء مقعده من النار)چاچی وتړل دروغ په ماباندی هغه خپله ځای په جهنم کی برابرکړ (ردالمحتاربتغیرما ج ۱ ص ۱۲۸

همدارنگه مولانا عبدالحی (رح) لیکي

واما العمل بالضعيف في الفضائل فدعوي الاتفاق فيه باطله نعم هو مذهب الجمهور لكنه مشروط بان لا يكون الحدث ضعيفاً شديداً فان كان كذلك لم يقبل في الفضائل ايضاً الاثار المرفوعه في الاخبار الموضوعه ص ٣١٠

په فضائلوکی په ضعیف حدیثو عمل کول اودادعوه کول چی ټول علمایی صحیح بولی باطل دی هودجمهوروعلماووومذهب ده خو په دی شرط چی ډیرضعیف به نه وی اوکه وو بیاپه فضائلوکی هم قبول نده

دخواب خلاصه داده چی په فضائلوکی په ضعیفو حدیثو عمل دجمهورو ر علمأووپه نیزدصحیح ده خوسره دهغوشرطو چی ذکرشو خوددغو شرطو دنه لحاظ کیدوله امله ښه خبره داده چی داعمل کوم چی په ضعیف حدیث ثابت ده فرض یا واجب نده . لهدا پریښودل یی پکار دې نوردثواب کارونه ډیردی چی هغه په صحیحو حدیثو ثابت وی او ثبوت یی یقینی وی ددی پرخای هغه اختیارول پکار دی.

د بدعت دمذمت او ذلالت حکمت

سوال :- بدعت ولی دومره مبعوض او بدده حکمت پکښې څه ده ؟

ځواب :- علماووددی ډیروجی بیان کړی خودمشت نمونه خروار په ډول به دلته یوڅو ذکر کړو (۱) د دین اسلام تکمیل په قران ثابت ده لکه چی الله تعالی ﷺ فرمایي (الیوم اکملت لکم دینکم) ترجمه نن ورځ تاسوته ماکامل کړدین دی تاسونواوس که څوک راځی او یوداسی عمل کوی چی هغه له نبی ﷺ نه صراحةً ثابت وی اونه اشارهً او په دین کښی یی داخله وی نو داددی معنی ده چی نعوذبالله دحضرت نبی ﷺ دین ناقص او کامل نده او هم دامعنی ورکوی چی دی شرعت په کاروزه ترنبی ﷺ اوصحابه وواوتابعینونه ښه پوهیږم حالانکه داپه سلفو صالحینو اودی نبی ﷺ په راورل شوی دین حمله ده (۲) داچی بدعت نه ماسواچی کومه بله گناه څوک کوی نوهغه گناه بولی او پری پښمانی کوی اوتوبه هم ځینی کوی مگر بدعت داسی گناه ده چی کونکی یی بلکل گناه نه بولی بلکی یوښه کاری بولی نوتوبه او پښمانی خو هیڅکله نه ځینی کوی لهذابدعتی دمرگ تر وخته په دی عظیمه گناه باندی دتوبه کولونه بی برخی پاته کیږی لهذا بدعت یو ډیر بد بخته اومهلک عمل ده مسلمانانوته لازمه ده چی په کوم یوعمل او او عقیده کی شائبه دی بدعت وی هم باید هغه پریږدی او ځان ځینی

وساتی ددی پرځای چی دهغه دجواز دپاره ددلائل برابرولو کوشښ کوی.

دبدعت په جواز دی بدعتیان دلائل اودهغوی ځوابونه

سوال :- بعضی بدعتیان وای چی بدعت روا ده نبی ﷺ فرمایي من سن سنته حسنة الخ (مسلم ص ۲۴۱ ج ۲) یعنی چاچی جاری کړه په اسلام کی یونیکه طریقه اویایی عمل پری وکړ نودده دخپل عمل ثواب هم ده اوچی نور څوک په دغه طریقه عمل کوی دهغوی په ثواب کی هم ورسره شریک ده نوددینه معلومه شوه چی نوی طریقه داخلول په اسلام کی ښه کار ده ؟

ځواب :- د مسلم په دغه روایت کی من سن سنةً په ځای - ایما داعٍ الی الهدای الفاض راغلی یعنی چی څوک هدایت طرف ته رابولی نه نوی طریقه اوددغه حدیث په دوهمه طریقه کی دالفاظ دی احیاسنة یعنی چاچی زما سنت ژوند کړل چی زمانه ورسته مړه شوی وی یعنی څوک عمل نه پری کوی . دوهم ځواب ددی حدیث شریف معنی داده چی کوم شی په شریعت کی دالالةً یا اشارهً ثابت وی چی دهغه داعی اومحرک په خیر القرون کی موجود نوی بلکی وروسته به وی خودڅلوردلائلونه به دیو دلیل لاندی داخل وی.

سوال :- بدعتیان یو بل دلیل لری چی حضرت نبی ﷺ فرمای مارأ المسلمون حسنأفهم عندالله حسن ❖ یعنی مسلمانان چی کوم شی نیک وبولی هغه دخدای ﷻ په نزد هم حسن اونیک ده لهدابدعت نیک کارده ؟

خواب :- یو خود المسلمون نه کامل مسلمان مراددی چی صحابه کرام دی د صحابه وو عمل خو ضرور حسن ده دی ما نا وعلیه اصحابی دوجی نه دشامی ج ۵ ص ۳۵ اودالبدايه والنهائيه ج ۱۰ ص ۳۲۸ اودعینی ج ۳ ص ۶۵۱ نه هم معلومی پری چی ددی نه اصحاب مراد دی اوملانا عبدالحی (رح) لیکي چی ددی نه مراد صحابه کرام اوتابعین اوتبع تابعین دی لکه چی هغه لیکي

لايدل الحديث الاعلى حسن استحسنة الصحابه وما استحسنة الكاملون من الاجتهاد ولا على حسن ما استحسنة غيرهم من العلماء الذين حدثوا بعد القرون الثلاثة ولاحظ لهم من الاجتهاد الخ تعليق المجدد ص ۱۴۱ اوبل داچه د فتح الملهم ج ۲ ص ۴۰۵ اونصب الرايه ج ۴ ص ۱۳۳ نه معلومی پری چی دا حدیث دی نبی ﷺ بیان نده بل کی په عبدالله ابن مسعود باندي معر قوف ده لکه چی په نصب الرايه کی لیکي لم اجده الاموقوفاً على ابن مسعود یعنی مادغه روایت په عبدالله ابن مسعود پوری موقوف پیدا کړی لهدا دبدعت جوازله دی حدیث نه هم نشی ثابتیدالای.

د روژی او عیدینو متعلق مسائل

په روژه کی د مروجہ تسیبحاتو حکم

د روژی او عیدونو متعلق مسائل

سوال :- خنی ملا امامان په تراویحو کی په هره تراویحه کی په لوړاواز سره خنی خاص تسیبحات وایي لکه په اول درمضان کی د تسیبحاتو په اخیر کی مرحبا وایي او په اخیر درمضان کی الوداع وایي ایاددی عمل کوم اصل په کتابو کی شته او که نه ؟

خواب :- تسیبحات ویل ذکرده او ذکر د الله تعالی ﷻ یو عظیم عبادت ده خوالبته په هغه طریقه عبادت کول چی شریعت ورته بنودلی وی په کومه موقع کی چی شریعت د ذکر بالجهر حکم کړی هلته په جهر (په زوره) سره ویل سنت دی لکه تکبیرات التشریق او تلبیه په حج کی او چیرته چی د جهر حکم نه وی هلته په خفیه (سوکه) ذکر کول بهتر دی ائمه اربعه د ذکر خفیه په مستحب والی متفق دی اگرکه اما ابو یوسف او امام محمد او بعضی صوفیه د ذکر بالجهر قائل دی خوالبته ائمه اربعه چی په کومه خبره متفق وی حق به دهغوی خواته وی لکه چی الله تعالی ﷻ فرمایي واذکر ربک فی نفسک تضرعاً وخیفه و دون الجهر من القول پ ۹ اعراف ۲۴ع یعنی ذکر کره رب خپل په زړه کی په عاجزی سره او په ډارسره او ترجهر په کم او از سره له قول نه بل خای الله تعالی ﷻ فرمایي ادعور بکم تضرعاً وخیفه انه لایحب المعتدین پ ۸ اعراف ۷ع یعنی بوله رب خپل په عاجزی سره او په خفیه طریقی سره بیشکه الله تعالی ﷻ محبت نه کوی له تجاوز کونکوسره په دغه آیات کی مسلمانانوته د دو خبرو تعلیم ورکول دی یوداچه په اخلاص سره دعا او ذکر کوی دوهم داچه په سوکه او په پته سره الله تعالی یاد کړی له خپله حده تجاوز مکوئی یو وخت صحابه کرامو (رض) په لوړاواز سره ذکر کاوه حضرت نبی ﷺ دوی منع کړل او ویي فرمایل ایها الناس اربعوا علی انفسکم انکم لیس تدعون اصم ولا غائب وانکم تدعون سمیعاً قریباً و هو معکم بخاری ج ۲ ص ۶۰۵ و مسلم ج ۲ ص ۳۴۶ ای خلگو په خپل نفسونو نرمی کوی تاسو داسی ذات نه بولی چی هغه کون یا غائب ده بلکی تاسو اوریدونکی اونی ——— ردی ذات بولی هغه د تاسو سره ده حضرت امام نووی (رح) ددی حدیث په شرحه کی لیکي - ففیه الندب الی خفض الصوت بالذكر اذا لم تدع حاجة لی رفعه شرح مسلم فی ذالک الموضوع یعنی دا حدیث په دی دالالت کوی چی په سوکه ذکر کول بهتر دی ترڅو چی لوړاواز ته حاجت نه وی پیداشوی

فتاوی بزازیه په دی هکله داسی لیکي

وعن فتاوى القاضى انـه حـرام لمـاصح عن ابن مسعود(رض) انه اخرج جماعة من المسجد يهللون ويصلون على النبى ﷺ جهراً أو قال لهم ما اراكم الى مبتدعين بزايه على هامش عالمغيره ج ٦ ص ٣٧٨ له فتاوى دقضى نه نقل ده چى په جهر ذكر كول حرام دى له حضرت ابن مسعود(رض) نه صحح روايت ده چى هغه يوه ډله دخلگوله جماعت نه وايستله كوموچى هغوى په لور او اواز سره لاله الله او درود شريف وايواوويى فرمايل چى نه وينم تاسوزه مگر بدعتيان

همدارنگه فتاوى كبرى ليكى

ولابى حنيفه ان رفع الصوت بالذکر بدعة مخالف للامرفى قوله تعالى ادعوربكم تضرعاً ص ٥٦٦ يعنى له امام ابى حنيفه (رح) نه روايت ده چى پورته كول دغږ په ذكر بدعت ده له جهته دى مخالفته دامردالله تعالى ﷻ په دى قول كى ودعوربكم تضرعاً حضرت مفتى كفايت الله صاحب په دى هكله داسى ليكى سوال :- بوقت ارام گرفتن خاموش نشنديا بايد چيز بخواند جواب مختار است كه خاموش نشنديا به اهستگى قران ياتسبيح بخواند تعليم الاسلام حصه ٤ ص ٣٥ په وخت دارام كولو كى بايد سپرى خاموش كښينى اوياخه ووايي په خواب كى ليكى غوره داده چى خاموش كښينى يا په سوکه قران ياتسبيح ووايي حضرت مولانا عبدالحى (رح) اومفتى رشيد احمد صاحب (رح) ددى عمل په بدعتوالى تصريح كړى لكه چى هغه ليكى سوال : په اخيره جمعه درمضان كى الوداع ويل څنگه دى خواب الوداع كومه چى په دى زمانه كى مروجه ده له بدعت نه خالى نده په معتمدو علماؤ ولازمه ده چى داطريقه پريږدى ترڅو عوام ددى د ضرور والى دعقيدى نه نجات پيدا كړى مجموعه فتاوى عبدالحى اردو ص ٥٣٤ او احسن الفتاوى ج ١ ص ٣٧١

د تير بحث خلاصه داشوه چى مروجه تسبيحات ويل ذكرده او ذكر په لور او اوسره دامام ابوحنيفه (رح) په زرد بدعت ده اونه په قرونو ثلاثه ووكى د دى عمل كوم اصل شته اونه په كوم كتاب كى د داسى خاصو تسبيحاتو چى په الوداع او مر حبا مشتمل وى ذكر شته لهذا ددى عمل په بدعت والى كى شك نشته پريښودل يي لازم دى والله اعلم بحقيقة الحال

په روژه كى د تبارك الذى سورة ويلو حكم

سوال :- په روژه كى ځنى ملا امامان د تر و ايجود لمانځه نه وروسته تبارك الذى سورة وايي او بل وخت داسوره نه ويل كيرى ددى عمل حكم څه ده ؟

خواب :- مخته تير شو او ورسته هم راځى چى مستحب يا مباح كارونه په يو خاص وخت پورى خاص گرزل چى شريعت نه وى خاص كړى بدعت ده خوالبتنه كه په داسى وخت پورى يوشى خاص شى لاعلى الالتزام چى په هغه وخت كى خواب زيات وى لكه روژه لكه چى يونيك عمل پكښى په (٧٠) چنده ده نوبدعت نده چونكه دروژى فضيلت له احاديثونه ثابت ده خو كه بيا هم دعواموپه گمان تبارك الذى ويل په روژه كى ضرورى

وی نوبیا بدعت ده حُکّه چی مخته به راشی چی که په یومستحب یا مباح عمل دستتو یا واجبو گمان کیری هغه مکروه اوبدعت ده لهذا دغه عمل اقلّله شائبی دبدعت نه خالی نده او حضرت نبی ﷺ فرمایي داع مایریبک الی مالایریبک فان الخیرطمانیة وان الشرریبة یعنی پریرده هغه شی چی تاپه شک کی اچوی او اختیارکړه هغه خه چی د شک نه خالی وی حُکّه خیرباعث داطمینان ده او شرباعث د شک ده- مستدرک ج ۲ ص ۱۲ لهذا نښه خبره داده چی داعمل پرینبودل شی دخیرکارونه نورهم ډیردی اوله هرڅه نه پاک اودشک او شبهی نه خالی دی ددی پرځای هغه باید عملی شی

والله اعلم وعلمه اتم واحکم

دسنتونه بعدد دعأ حکم

سوال :- بعضی ملامامان دسنتونه بعدپه لور او از سره دعا کوی چی بعضی خلگ په دی وخت کی لمونځ کوی هغوی ته تکلیف پیدا کیری او په لمانځه کی خطا کیری اوبل داچه دادعأوی دومره ضروری گرځیدلی دی چی پرینبودل یی عوام ډیر بد بولی او هروخت کیری کله هم نه پرینبودل کیری په شریعت نبوی کښی داعمل ترکومه حده ثابت ده ؟

خواب :- دعا عبادت ده لکه چی په حدیث شریف کی راغلی الدعأمخ العبادات یعنی دعامغز دعباداتو ده اودسنتونه وروسته دعا کول مستحب ده اوددی ثبوت په کتابو کی شته لکه طحطاوی لیکي والدعأ هذا لایناف الاتیان باللهم انت السلام كما هو المأثور فی الرویات لیس بدعأ یعنی دغه دعأ ورسته له سنتو ضدنه ده له اللهم انت السلام سره لکه څرنگه په روایاتو کی راغلی چی اللهم انت السلام دعانده چی تکرار په دعا کی راشی خوالبته هریو عمل یوچوکاټ او قانون لری دادعا که خه هم ثابت ده بلکی مستحب ده خو په زوره دعا کول که نورولمونځ کونکو ته تکلیف وی حرام ده او که نورو ته تکلیف نه وی هم ائمه اریعه ددعا و ذکر په خفیه کولو په استحباب متفق دی لکه چی حضرت امام نووی (رح) لیکي اما الدعأ فیسرفیه بلاخلاف شرح مسلم ج ۶ ص ۳۱۱ یعنی کومه چی دعاده په دی کښی ده چی اختلاف نشته چی په سوکه کول پکار دی بلکی حضرت اما ابوحنیفه (رح) په جهردعأ کول بدعت بولی

لکه امام سراج الدین ا لحنیفی (رح) او ملاعلی قاری (رح) لیکي

یستحب فی الدعأ الاخفاء ورفع الصوت بالدعأ بدعة فتاوی سراجیه ص ۷۲ او موضوعات کبیرص ۱۷ مستحب ده دعا کول په پټه خوله سره او په لور او از سره دعا کول بدعت ده همدارنگه بزازیه لیکي اذا تعلم القوم خافت هو ایضاً وان جهرفهو بدعة بزازیه ج ۴ ص ۴۲ چی کله قوم پوه شی ددعأ په طریقه باندی نوپټه خوله دی شی امام هم او که چیری جهرو کړی نو دا بدعت ده او که دتعلیم دپاره نه وی او قوم ددعأ په طریقه پوه وی بیپاه زوره دعا کول بدعت دی کذافی العالمگیریه ج ۵ ص ۳۱۸ ددینه علاوه ددی دعاداسی التزام کول اوضروری بلل

چی عوام دستویا و اجبو گمان پری کوی او پرینبودل یی ورته ډیرناشده ښکاری دابل بدعت ده ځکه چی یوشی لازم گرځول چی شریعت هغه نه وی لازم کړی بدعت ده لکه درمختارلیکی چی دمستحب کارداسی التزام کول چی خلگ دستویا و اجبو گمان پری کوی مکروه ده لکه چی هغه لیکي ﴿ سجدة الشکر مستحبة به یفتی لکنها تکره بعد الصلوة لان الجهله یعتقدونہا سنة و واجبة و کل مباح یؤدی الیه فہو مکروه درمختار قبیل باب اعتکاف یعنی سجده دشکر مستحب ده او په دی خبره فتوی ده لیکن دلمانځه نه ورسته کول یی مکروه دی ځکه چی بی علمه خلگ دستویا و اجبو گمان پری کوی او په هر مباح چی داسی گمان کیری هغه مکروه ده.

همدارنگه عبدالله ابن مسعود (رض) روایت کوی

قال لا یجعل احدکم للشیطان شیاء من صلوته یری ان حـق علیه ان لا ینصرف الا عن یمینه لقدرائت رسول الله ﷺ کثیرا ینـ صرف عن یساره مشکوة ص ۷۸ له تاسونه هیڅوک دی په خپل لمانځه کی دشیطان لپاره حصه نه پریردی په دی طریقه چی له لمانځه نه بعد په ښې طرف راگرزیدل لازم بولی مانبی لیدلی چی هغه به ډیر کرته په چپ طرف راگرزیده مشهور محقق محمد طاهر الحنفی ددی حدیث په شرحه کی لیکي فیه من اصر علی امر مندوب وجعل عزمًا ولم یعمل بالرخصة فقد اصاب منه الشطیان من الاضلال فكیف من اصر علی بدعة او منکر مجمع البحار ص ۲۴۴ په دی حدیث کی په دی باندی خبرده چی چا په یومستحب کارباندی همیشه توب وکړ او عزیزمت یی وگرزاه او په رخصت یی کله هم عمل نه کاوه گویا کی چی داشیطان گمراه کړیده څه حال به وی دهغه چا چی په یو بدعت او بد عمل باندی اصرار همیشه توب وکړی

که دغه مذکور حدیث او دمجمع البحار دغه عبارات زموږ له مروجہ دعاً گانوسره قیاس کړواوله انصاف نه کارواخلو زموږ دستونونه بعد دعا گانی بلکل داسی دی چی یوامر مستحب ده خودومره اصرار (همیشه توب) پری کیری چی عزیزمت گرزیدلې او په رخصت یی کله هم عمل نه کیری

لهذا کله ناکله دغه دعاً گانی قصداً پرینبودل لازمی دی خوالبته طریقه داده چی مخته عوام یواړپوه شی بیاداعمل اجراشی مطلب داشوچی دعا بعد دستونونه ثابتہ ده بلکی مستحب ده خو په لوړ او ازاد جهر سره او هر وخت کول لازمی گرزول یی زموږ په مذهب بدعت ده لهذا دعا باید په خفیه (سوکه) وی او کله قصداً پرینبودل شی

دنفلی عباداتولپاره له خپل ځان نه وختونه اوکیفتونه معمول بدعت دی

سوال :- ځنی صوفیان حضرات دجمعی دورځی اویاشپی ډیرزیات اهتمام کوی چی په شپه کی نفلونه کوی اودورځی روژی نیسی په شریعت نبوی ﷺ

کښی ددی اهتمام اوتخصص حکم څه ده؟

ځواب دجمعی په ورځ د شریعت نه صرف دجمعی لمونځ ثابت ده چی ښار وی اوشرائط پوره وی ددی نه علاوه نورڅه تردی وختوپوری خاص گرزول دشریعت خلاف ده حضرت نبی کریم ﷺ فرمایي قال لاتختصواالیـــــــة الجمـــــــعة بقیام من بین اللیالی ولا تختصواایوم الجمـــــــعة بصیام من بین الایـــــــام الی ان یكون فی صوم یصوم احدکم مســـــــلم ج ۱ ص ۳۶۱ مه خاصه وی شپه دجمعی په لمانځه باندی له نورو شپونه اومه خاصه وی ورځ دی جمعی په روژه نیولو له نورووځونه چی دجمعی په شپه زیادت لمنځونه کوی اویه ورځ کی یی روژه نیسی مگر هوکه جمعه راغله ستاسوپه هغوروژوکی چی دقضایي دپاره نیسی یانذروغیره اوجمعه پکښی راشی پروا یی نشته

علامه اسحاق شاطبی (رح)لیکی

ومنهاالتزام العبادات المعینه فی اوقات معینه لم یوجدلهاذالك التعین فی شریعة الا اعتصام ج ۱ ص ۲۴ یعنی بعضی له هیغوبدعاتونه لازمول دی عباداتودی په اوقاتو معینه ووکی چی شریعت دغه تعین تردغه وخته پوری نه وی ورکړی

حضرت مولانا شاولی الله صاحب (رح)لیکی

ومنهاالتشـــــــددو حقیقة عبادات شاقه والتبتل وترک النکاح وان یلتزم السنـــــــن والاداب کا لـــــــتزام الواجبات فاذاکان هذاالمتعـــــــمق او المتشددیمعلم قـــــــوم ورئسهم ظنواان هذا امر الشرع ورضاه وهذاادارهبان الیهودو النصری حجة الله ج ۱ ص ۱۲۰ اوبعضی له هغونه شدت اختیارول دی اوددی حقیقت داده چی داسی مشکل عبادات اختیارکړی چی شریعت دهغوی حکم نه وی کړی مثلاً همیشه روژه نیول اوشپی ویسپی تیروول په نفلوباندی او گوښگی اختیارول اونکاح پریښودل دسنتواوادابوداسی التزام کول لکه دی واجوکه داسی متعمق اومتشددید دکوقوم لاریښودیارئس وی نو قوم داگمان کوی چی د ده دغه عمل دشریعت حکم ده اودده خوښ ده او همدغه حال دیهودواونصری وودصوفیانووو بالاخیره دی عمل ته علماووبدعت ویلی دی په خاصوشپوروخوکی د عباداتولتزام کول صحح ندی البته بغیردلازم والی که دجمعی په شپه او یاورځ

کوم عمل اجراشی پروانلری په شریعت کی التزام (همیشه گرزول) منع دی مثلاً که یوسپری دجمعی په شپه صلوٰة تسبیح کوی اودجمعی په هره شپه یی کوی کله یی هم نه پرپری نوداللتزام ده اوپه شریعت کی منع ده او ددی نه بغیر جائزده یعنی بغیردهمیشه توب نه

دعید د مبارکې حکم

سوال: دعید په ورځ خلگ په مسجدکی دچای خورلونه ورسته یوله بل سره مصافحه یامبارکې کوی همدارنگه دعید دلمانځه نه ورسته او یاد جمعی دلمانځه نه ورسته او یادسهار او ماښام دیگردلمانځه نه ورسته مصافحه یامعانقه په ځینوځایوکی رواج ده په شریعت کی ددی عمل حکم څه ده؟

ځواب:- مصافحه یعنی یوبل ته لاس ورکول یامعانقه یعنی یوبل ته غیرو رکول سنت ده خوالبته په اول دی ملاقات یعنی چی دوه نفرسره مخامخ شونومصافحه یامعانقه کول سنت دی پدی خاص وختوکی چی دپروخت ناست وی بیاراولاړشی او یوله بل سره مصافحه کوی دا عمل مکروه اوبدعت ده ردمختارلیکی صرح بعض علماؤناو غیر هم بکرهه المصافحه المعتادة عقیب الصلوٰة مع ان المصافحه سنة و ماذاک لالکونهمالم توثر فی خصوص هذه الموضع ج ۵ ص ۲۷۰ تصریح کړی بعضی علماؤمونرو علماوو په مکروه والی دمصافحی چی عادت ده ورسته له لمانځه سره له دی چی مصافحه سنت ده ددی بله وجه نشته مگرداچه په دی خاص وخت کی دی مصافحی کولوکوم روایت نشته

همدرنگه حضرت ملاعلی قاری (رح) لیکي

ولهذا صرح بعض علماؤنا بانها مکروهه وحينئذ انهما من البدع المذمومة حاشیه مشکوة ص ۴۰۱ یعنی له دی وجی بعضی علماؤمونرو په دی تصریح کړی چی دامصافحه مکروه ده اوپه دی خاصو وختوکی له بدعاتو قبیحه وو څخه ده شیخ عبدالحق محدث دهلوی لیکي انکه بعضی مردم مصافحه میکنند بعد از نماز یا بعد از نماز جمععه چیزی نیست و بدعت است از جهت تخصص وقت اشاعة اللمعات ج ۴ ص ۱۲ یعنی داچه بعضی خلگ مصافحه کوی دلمانځه نه ورسته یا دجمعی دلمانځه نه ورسته هیڅ شی هم نده اوبدعت ده له جهته دخاصوالی دوخت نه

علامه طبری (رح) لیکي

یکره المصافحه بعد اداء الصلوٰة علی کل حال لانها من سنن الروافض وهكذا الحكم فی المعانقه بحواله لجنه ص ۱۳۰ یعنی دلمانځه ورسته مصافحه کول په هر حال کی مکروه ده ځکه چی ددانشیعه گانوپریقه ده او همداحکم ده په معانقه کی حضرت مولانا ظفر احمد عثمانی (رح) لیکي داخرونونه پس چی کومه مصافحه رواج ده دابدعت ده

امداد الاحکام ج ۱ ص ۹۶ همدارنگه احسن الفتاوی ج ۱ ص ۳۵۴ هم داعمل بدعت بللی بدعت کبیره گناه او یومهلک عمل ده اوددی مذمت مخته په حدیثوکی په تفصیل سره ذکر شو باید مسلمانان له غفلت څخه کاروانخلی پخپله هم له داسی اعمالو نه ځان وساتی اونورهم له داسی منکرو اعمالونه راوگرزوی اودی غفلت په صورت کی به ټول مسئول یوځکه چی بدعت ډیر عظیمه گناه ده کوم چی مونږمخته تفصیلی بحث پری وکړلهذا مونږ باید دخپلی غاړی خلاصی کړو داسی بایدنه ووايوچی دا اوس رواج گرزیدلی دانشی کیدای

دهگی جنگولو حکم

سوال:- د عید سعید په ورځوکی خلگ هگی جنگوی دی خلگودی عمل ته شریعت په کوم نظر گوری ؟

ځواب :- دخلگودغه عمل دی عید په مبارکوشپوکی په ډیر گناهونو اوبد بختیومشتمل ده اودی شریعت له نظره داعمل کبیره گناه ده له دینه علاوه په دی عمل کی دی انسان قیمتی وخت عبث تیر پری او په حدیث شریف کی راغلی چی هر عبث کاحرام ده اوبل داچه په دی عمل کی ضایع کول دمال هم راځی اوضایع کول دمال حرام دی الله تعالی ﷻ فرمایي چی مبزین یعنی دخپل مال بیخایه مصرف کونکی دشیطانانوورونه دی اوبل داچه په دی مذموم عمل کی د ډیر شغل له وجی ډیر خلگ فرض لمنځونه پر پریدی حالنکه چی په قصد لمنځ قضا کول دی بعضی علماوپه نزد کفرده او په حدیث شریف کی راغلی دی چی څوک په قصد لمنځ قضا کړی هغه ته به دوه حقبه په جهنم کی سزا ورکول کیږی ددینه علاوه داعمل یعنی هگی جنگول قمارده اوقمار کبیره گناهه الله تعالی ﷻ ورنه منع فرمایلی لکه چی فرمایي انما الخمر والمیسر ولانصاب والازلام رجس من عمل الشيطان فاجتنبوه لعلکم تفلحون - یعنی شراب اوقمار وابت وغیره اودی قرعی غیسی داله اعمالودی شيطان نه دی اونجس ده نو پر هیزورنه وکړی تاسوبه فلاح خلاصوالی پیدا کړی . الله تعالی ﷻ په دغه آیات کی دا خبره واضحه کړه چی قمار شراب وغیره دانجس دی لهذا هغه جنگیدلې ماتې شوی هگی مرداری دی حکماً او خوړل یی حرام دی بلکی دی سود تر روپوهم په حرام والې کی زیاتی دی په هدایه ج ۱ کتاب الکراهة کی لیکي چی قمار کونکی قاسقان دی شاهدی یی نه قبلیری دی امام ابویوسف (رح) او امام محمد (رح) په نزد دغو خلگوته سلام وراچول هم صحح ندی ❖ بالاخیره دغه عمل دیوی گناه په شکل کی په ډیرو گناهونو مشتمل ده بیا خاصکردی عید په مبارکو ورځو کی داسی ناوړه اعمال ترسره کول لالویه گناه ده ځکه چی په کومو وختونوکی ثواب ترنورو ورځو زیات وی هلته گناه هم ترنورو وختو زیاته وی حضرت نبی ﷺ ددی ورځوپه هکله داسی فرمایي مامن ایام العمل الصالح احب الی الله من هذا الايام العشره ای عشر ذلحجة مشکوة ص ۱۲۶ یعنی نشته له ورځونه چی نیک عمل الله تعالی ﷻ ته ډیر کی خوښ وی ماسوا له دغو ورځودی ذالحجی.

بئخه او د پښتنوعام رواجونه

دښځوسره ظالمانه سلوک اودهغوی په حقوق تیری کول

د پښتنوعام رواجونه

سوال :- ډیرخلگ په میراث کی خوراو لورته کومه حصه نه ورکوی په شریعت کی ددوی حق څومره ده اوددی خلگوحکم څه ده ؟ بینوابعون الله

ځواب :- دی خوراو لورحق په میراث کی شته اوپه شریعت کی معلوم ده چی خوردې ورورپه مقابل کی یوچندحصه ده اودی وروردوه چنده او کومه چی لورده که یی ورونه نه وی اولوریوه وی نودپلاریامورپه میراث کی حق نصف ده (نیمی)مال اوکه دوه اویاتردووزیاتی وی بیایي په میراث کی حق اوحصه ثلاثین ده . ددی په هکله الله تعالی ﷺ فرمایي یوصیکم الله فی او لادکم للذکر مثل حظ الانثیین فان کن نساء فوق اثنتین فلهن ثلثا ماترک والکانت واحدة فلها النصف سورة النساء حکم کوی الله تعالی ﷺ تاسوته دی تاسودی اولادوپه حق کی چی دسری حصه ده دووښځو دی حصی برابره ده اوکه صرف ښځی وی اوتر دووزیاتی وی نوددوی حصه ثلاثین ده اوکه یوه وی بیانصف ده یعنی نیمایي اوکوم چی ددی خلگوحکم ده چی خورلورته په میراث کی حق نه ورکوی ددوی حکم ډیر خطرناک ده الله تعالی ﷺ دی میراث بیان کوی دهغه نه ورسته بیان کوی من یعص الله ورسوله ویتعد حدوده یدخله ناراً حالداً فیها وله عذاب مهین سورة النساء آیات ۱۴ څوک چی نافرمانی کوی دی الله تعالی ﷺ اودی رسول دی الله تعالی ﷺ اوتجاوزکوی له قوانینو دی الله تعالی ﷺ داخل به شی اوورته همیشه به وی کی اودده دپساره به دزلت عذاب وی

دیادونی ورده چی په آیات مذکورکی دی خالدلفظ راغلی چه همیشه معنی یی کیبری اودا حکم دی کافرده لهذا دادی هغوخلگوپه باره کی ده چی داتجاوزونه جائزبولې اویاپه داسی ځایودی امام صاحب (رح)په نـزد ډیر ځنډمرادده خلاصه داده چی څوک دخوریا لورپه حق تیری کوی هغه دجهنم مستحق ده اوهمدارنگه په حدیث کی دی چی مشکوة ذکرکړی چی کوم واریث له میراث نه محروم کړل شی نوهغه خلگ چی وارث یی محروم کړی په ورځ دقیامت به له جنته محروم کړل شی رواه ابن ماجه بالاخیره دلوریا خورحق نه ورکول ډیرخطرناک عمل ده اوکبیره گناه ده په داسی عمل کوونکی دی خدای ﷻ دسخت غذاب ویره ده الله دی مونږور څخه وساتې

سوال :- ڇڻي ڇا واپي خورته پلار دوديدوپه وخت ڊير سامانونه پسي ورکوي لهندا نورحق يي دپلار په مال کي نشته ؟

ځواب :- يوخوهغه سامان دي دلوردمهر په روپو اخستل شوي وي چي هغه ددي خپلي روپودي اوکي داسامان ددي په مهنروي اخيست شوي هم داعطيه ده له ميراث نه مانع نشي گزيداي اوسره له دي چي داپه ژوندکي ده اوميراث له مرگ نه وروسته وي .

سوال : لور دي پلار په کوم مال کي حق شته ؟

ځواب :- دلورحق دپلار نه پاتي په نغدو روپوکي اوپه زمکه کي اوپه ټولو هغوشيانوکي چي ترمگ مخته دپلار په ملکيت کي ووددي حق شته

سوال :- که چيري دي ناعلمي له وجه ورته دپلار په ميراث کي حق نه وي ورکړل شوي نودالله ﷻ د عذاب نه دخلاصون لاره څه ده ؟

ځواب :- هغي محرومي خورته دي وويل شي چي دپلار په ميراثي مال کي ستاهم دومره حق شته اياته يي ماته پخني که هغه بنځه په طيب نفس سره بي له اجبار نه داخپل حق ورته وبخني نواميد ده چي الله تعالي به يي هم وبخني اوله عذاب نه به خلاص شي اوکي هغه بنځه خپل حق ضرور غواړي نوورکول يي لازمي دي په شريعت کي دکونډي حکم

سوال :- ډير ځلگ کونډي ته هم خپل حق نه ورکوي او هغه بي دهغي له رضايته خپل قريب ته دميراث په شکل کي په نکاح کوي گوياکي ده ته داميراث پاته ده اوله دنه ماسواء بل څوک داحق نلري چي دا کونډه په نکاح کړي اونه دا کونډه اختيار لري چي په خپله خوښه له چاسره نکاح وکړي داعمل دي پښتنوترکومه حده ناجائز ده ؟

ځواب :- دي يوومسلمان نروي اوکي بنځه حق خوړل هغه که ميراث وي اوکي غيردميراث وي په اصل کي دي اورخوراک ده اوداوعيدونه مخته

تيرشواوکوم چي داعمل ده چي يوه کونډه بي له رضايته دي ميراث په شکل کي په نکاح کول دي دا هغه ظلم ده کوم چي دي جاهليت په دورکي مشرکانوله بنځوسره کول الله تعالي ﷻ په دي هکله داسي فرمايي لايحل ان ترثواالنساء کرها نده حلال تاسولره داچي په ميراث باندي وړي بنځي په زبردستي اوزور سره ؟ ددي ايات په تفسيرکي تفاسيرليکي چي دجاهليت په زمانه کي دي حضرت نبي کریم ﷺ تربعث مخته چي شرک اووهشت و چي کله به دي يو بنځي ميړه (خاوند)مړشودهغه د مرده واريثانو به دده دغه کونډه بنځه که بي زړه غوښته ورسره به يي په خپله نکاح کوله اوکي به يي په خپله نکاح نه ورسره کړه بل ته به يي په نکاح ورکوله اوپه دي

کښی به ددی رضایت اوخوښی ته اعتبارنه وواو کله چی به یی نه په خپله زړه غوښت چی ورسره نکاح وکړی اونسه به یی بل چاته په نکاح ورکوله نوپه خپل کورکی به یی بنده ساتله اودهغه کونډی په مال وسامان به یی خپته اچوله چی کله دعدل اوانصاف قانون اسلام راغی نوالله تعالی ﷺ مسلمانانودی جاهلانو او مشرکانو له هغوو هشیانه اعمالونه رامنع کړل خو افسوس چی نن صبا مسلمانانو خاصکر پښتنو قران پریښی ده اوصرف ددنیا حاصلوته یی مخه کړی چی ددنیا لاس ته راوړلو تعلیم او دسیسو ته یی خپل ټول قیمتې وخت ورکړیده چی په نتیجه کی دی داسی مظلومو خاوندان گړخیدلی چی په اسلامی نړی کی ساری نه لیدل کیږی

دخپلې خوراویالورنه دهغې خپل مهر اخستل

سوال ددیروخلگو خاصکر دپښتنو دعادت ده چی خپله خوریا لورپه ډیرو زیاتوروپو ورکوی او دهغی مهرپه خپل جیب کې اچوی او هغې ته هیڅ برخه نه ځنی ورکوی بلکی بعضی سخت دله انسانان خوداسې هم کوی چی څوک ډیری روپی ورکوی نودی خپله لوریا خور ورکوی ولوکه هغه گودیاروند او یا ډیر سپین ډیری هم وی دقران او حدیث په رڼا کی ددی عمل څه حکم ده ؟

خواب :- اول خوداچی یوه ښځه دکم مهرپه بدل کی په نکاح ورکول مستحب ده لکه چی حضرت عمر (رض) فرمایي الا لاتغالوا بصدقات النساء فانها لو كانت مکرمه فی الدنيا وتقواى عندالله لکان اولئکم بهاالنبي ما علمت رسول الله ﷺ نکح شیئاً من نساءه ولا نکح شیئاً من بناته علی اکثر من اثناعشرة اوقية مشکوة ص ۲۷۷ خبردار زیادت مکوی په مهرودی ښځوکی ځکه که داعزتمندواي په دنیاکی اوتقوی وای په نزد دالله ﷺ نوحضرت نبی ﷺ په دې ډیرا ولې ووزه نیم خبر چې هغه یوه بې بې له بې بیانونه په نکاح کړی وی او یا یوه لورله لورانونه په نکاح ورکړی وی زیات تردولوسواوقیو

حضرت ملاعلی قاری (رح) ددی حدیث په شرحه کی لیکي

فان قلت نهیه عــــن المغلات مخالــــف لقو له تعالی واتیتــــم احد اهن قنطارا قلت النص يدل على الجواز لا على الافضلية والكلام فیها لافیه حاشیه ۴ مشکوة ص ۲۷۷ که څوک وواي چی دی حضرت عمر (رض) منع له زیات مهرنه دی الله تعالی ﷺ له قول سره مخالف ده هغه داچې ورکړی یودی دوی ته زیات مال زه وایم چی ایات دلالت په جواز باندی کوی نه په افضلیت او خبره په افضلیت دی کم مهرکی ده نه په جواز کی مطلب داچې په زیات مهر ښځه ورکول جائز دی او په کم مهر ورکول یی مستحب دی او همدارنگه دی حضرت ابن عباس (رض) نه روایت ده قال قال رسولالله خیر النساء ایسر هن صداقا- حضرت نبی ﷺ فرمایي چی بهتر دی ښځو هغه ښځه ده چی مهری کم وی اوداسی نور ډیر حدیثونه شته دی کم مهر په افضلیت کې پاته شوه دا خبره چی دښځو خپل مهرونه هغوی ته نه ورکول کیږی اوددوی له رضایت

پرتہ چی ولی یی چاته وغواړې ورکوی یی داعمل دقران اوحديث خلاف ده اوپه اصل کی دادې مشرکانو عمل ده الله تعالی فرمایي وأتواالنساء صدقاتهن نحلة یعنی ورکړی. ښخوته ددوی مهرونه په طيب نفس خوښه سره ددی ایات لاندی تفسیرمظهری لیکي

قال الكلبی وجماعت هذا خطاب للاوليا واخرج ابن ابی حاتم عن ابی صالح قال كان الرجل اذزوج ابنته اخذ صدقها دونها فنهاهم عن ذلك فانزل الله تعالی ﷺ هذه الايات وكذا قال البغوی كان اذزوج غريبا حملوها اليه على بعير ولم يعطو هامن مـــــهرها تفسیرمظهری ج ۲ ص ۱۰ حضرت کلبی اویوډلی دعلماووویلی دی چی په دی ایات کی خطاب اولیاوته ده اواین ابی حاتم له صالح نه روایت کوی چی دجاهلیت په زمانه کی دا رواج ووچی یوه لوربه یی په نکاح ورکوله نودهغی مهربه یی له هغې نه واخیست الله تعالی ﷺ مسلمانان ددی عمل نه منع کړل اودایات رانازل شوهمدارنگه تفسیربغوی لیکلی چی دجاهلیت په زمانه کی دارسم ووچی یوه پردی سړی ته به یی کله کومه ښخه په نکاح ورکړه نوپه اونښ به یی ورسپره کړه اوهغه ددی مهربه یی هغی ښخی ته نه ورکاوه معارف القران دمذکورایات په تفسیرکې لیکې دجهالیت په زمانه کی ښخې لره دکورنی استعمال دیوشی حیثیت ورکړی وو دخاروپه شان به یی خرخولې دخپل واده په خوښه کی ددی هیخ اختیارنه وواوددوی اختیار منوولیانوچی چاته ورکولی بس دهغوی به وی ولوکه به ددوی رضا نه وه هم دخپلوانوپه میراث کی ددوی هیخ حق نه وو بلکی دنورشیانوپه شان به دوی هم دسروپه ملکیت کی راتلی اودهغوی دولت به کپل کیده اوددی ښخوپه ملکیت اوقبضه کی به هیخ نه وو شریعت محمدی داناوپه اعمال ختم کړل اوبښخوته یی خپل انسانیت وبانښه معارف القران ج ۲ ص ۲۲۳

که دتفا سیرو دغه مذکور عبارات زمونږ دخلگوله دغه ناوپه اعمالوسره مقایسه کړو چی دښخومتعلق یی کوی نوبلکل دادبې رحمه جاهلانو مشرکانو اعمال نن زمان په مسلمانانوکی موجوددی الله تعالی ﷺ دی رحم وکړی که چیرې دښخه بالغه وی اوداسی ځای ورکړل شوی وی چی هغه ځای ددی خوښ نه وی نودحنفی مذهب مطابق ددی ښخې په شریعت کی داحق شته چی دانکاح فسخ (ختمه) کړی اوبل ځای په خپله خوښه نکاح وکړی خوکه دورکیدوپه وخت کی یی سکوت نه وی اختیار کړی خوله بده مرغه چی دپښتنوعزتمنې اوحیاءناکی ښخې دشرم اوحیاء له وجه داسې عمل ته جرائت نشی کولای چی په خپله خوښه نکاح وکړی الله تعالی ﷺ دی دابې رحمه اوسخت دله مسلمانان پوه کړی چی له داسې خطرناکو اعمالواوظلمونونه لاس واخلي خاصکرله خپل اولادسره داسی ظلم کول دانسانیت هم خلاف دی

په شریعت کی ددوهم واده حکم

سوال :- ڇڻي خُلك يوه ٻنڌه لري خوبيا بله ٻنڌه کوي ڇي په نتيجه ڪيبي دي مڃڻي ٻنڌي ڙوند ڏيڻ خراب شي له هڻي سره خپل ميره صحتي وضع نڪوي دهني په مال اونفقه اونقسيم کي ڪمي کوي د شريعت محمدي له نظره دغه عمل ڇه حڪم لري ؟

خواب :- الله تعاليٰ ﷻ فرماي ڇي ڪه تاسو عدل اونصاف دنڄو په مابين کي نشي کولاي نوبيا يوه ٻنڌه وڪري اويامينڌه وڪري ڇي ڇڪه ڇي هغه دومره زيات حقوق نلري لڪه ڇي الله تعاليٰ ﷻ فرماي وان لاتعدلوا فوا حدة اوما ملكت ايمانكم الخ اوهمدارنگه دي ابوهريه (رض) صحح حديث شريف ده ڇي رسوال الله ﷺ فرماي ڇي ڪوم شخص ڇي دوه ٻنڌي ولري اودده ميــــلان يوطرف ته وي نودي به راشي په ورځ دقيامت اوپه يوه خوابه ڪوڙوي اڱرڪه دزڙه په محبت ڇي ديوي سره زيات اوله بلي سره ڪم وي په شريعت کي يي ڪومه گناه اوماخذه نشته خوالبت هه دهني په نفقه اوپه تقسيم کي ڪمي ڪول ظلم ده لهذاله مسلماننوسره ظلم ڪول بيا خاص ڪرله خپلي ٻنڌي سره ڇي هغه دميره ڏيڻ خدمت ڪري ڏيڻ اونا راعمل او ظلم ده الله تعاليٰ ﷻ فرماي انا اعتدنا للظالمين نارا يعني مون ڀڙالمانوته اوربرابر ڪري ده

د ښځو ورکول په بدی وکی

سوال :- د پښتنورواج ده چی دخپل منځی دښمنی ختمولولپاره هغه مقابل لوری ته چی دمړی پوری پری باندی وی دغه بل مقابل دهغه مړی په بدله کی ښځی ورکوی د شریعت له نگاه داعمل څه حکم لری ؟

خواب :- داداسې ناروا عمل اولوی ظلم ده چی په تمام جهان کی یی ساری نه لیدل کیږی بلکی د جاهلیت په زمانه د مشرکانوپه اعمالوکی چی دښځو متعلق یی ډیرزیات دانسانیت خلاف ظلمونه کول هم کوم اثرنه لیدل کیږی چونکی داپه اصل کی دحورو انسانانوخرځول دی چی په شریعت کی ډیر سخت حرام دی دحورو انسانانو دخرځوونکوسره الله تعالی دجهنم وعده کړیده الله تعالی ﷺ انسان بیامسلمان ډیرغزتمند پیدا کړیده لکه چی الله تعالی ﷺ فرمایي ولقد کرمنابنی ادم لهذا دهغو درجه له چارپایانو سره برابرول دقران اوحدیث اوعقل سلیم خلاف ده اوبل په دی عمل سره د دغې ښځې ټول عمربرباد شی ددغی ښځی رضایت هم ختم شی اومهری هم له منځه ولاړشی اودادخدای پاک ددی ایات خلاف ده.

واحل لکم ما وراء ذالکم ان تبتغوا باموالکم الخ یعنی حلال دی تاسولره ددینه ماسواء چی طلب یی کړی په بدله دمهرکی یعنی الله تعالی ﷺ فرمایي چی تاسوله نوروپر دیوښځوسره نکاح کولای شی دهغونه ماسواء کوم چی مونږحرام کړیدی خو په بدله دمهرکی ورسره نکاح کولای شی لهذا داعمل دقران او حدیث خلاف ده اودخپل قریب سره داسې ظلم کول ډیره بې رحمی ده الله تعالی ﷺ دی مسلمانان دداسی ناوړه رواجونونه خلاص کړی

د نوی نورز د لمانځلو حکم

سوال :- دا کشرمسلمانانورواج ده چی دحمل دمیاشتی لمړی ورځ نوی نوروز ډیرپه جوش اوخروش سره لمانځی اوپه دی ورځ میلی جوړوی همدارنگه په کورونوکی څه شیان پخوی اوبیایي نوروکورونوته دتحفی یاتبریکی په شکل وروړی داعمل شریعت محمدی څنگه محکوموی ؟

خواب :- چونکی داعمل دمجسومشکرکانوعمل ده لهذاله هغوسره دتشبه په وجه علماوودغه عمل ډیرخطرناک بللی چی هغه لیکي چی که چیری

داهدی اواجتماع دی دغی ورخی دتعظیم په وجه اجراء شی نویاکفر ده او که دتعظیم په وجه نه وی صرف دیورواج په خاطر وی بیادغه عمل کفر نده خوالبته نکول یی ښه کارده دبزایې عبارات په دی هکله په لاندی ډول دی المسلم اذاهدی یوم النیزوزالی مسلم اخرشیأولم یردبه تعظیم ذالک الیوم ولکن جری علی مااعتاده بعض الناس لایکفرولکن لاینبغی له ان یفعل ذالک ویفعله قبله اوبعدده لان لایکون تشبهاولئک بل حای لیکي وماجرت العادة فی سمرقندبنصب امیرنوروزواجتماع الناس وخروجهم الی اب رحمة واجتماعهم ثلاثه ایام واهدی الناس الی امیرنوروزفلاشک انهم اذاارادوا تعظیم الیوم بذالک کفر یعنی کوم چی په سمرقندکی کوم رواج ده چی دنوروزلپاره یوامیردروی اوخلگ امیردی نوروزته تحفی پیش کوی په دی کی شک نشته چی که چیری په دی سره ددوی اراده تعظیم ددی ورخی وی نوداکفرده لهدادداسی مهلکواعمالونه ډیراجتناب پکارده . والله واعلم

د ننواتې د پسه حکم

سوال :- یوله رواجونودپښتنوخه دارواج هم ده چی دخپل منځې دښمنی اوخفگان ختمولولپاره هغه مقابل خفه لوری ته چی دغه لوری پری ملامت شوی وی پسونه دننواتې په نامه وروپې ترڅوهغه خوشحاله شی بیا هغه خلگ دغه پسه حلالوی اوپخوی یی اوپدی روغه جوړه کی موجودخلگ یی خوری په شریعت کی د پښتنو ددی عمل حکم څه ده ؟

ځواب :- که دمفسیرینو وفقهاوو عبارت مخته کیږدواوغورپری وکړو نورامعلومیږی چی داعمل ناجائز او دغه غوښې حرامې دی تفسیرکابلی دالله تعالی ﷻ ددی قول لاندی لیکي وماهل به لغيرالله مطلب داچی دالله تعالی ﷻ دنامه نه ماسواء دکوم بت یاجن یا مرشدپه نامه یی وټاکې دهغه دتقرب اورضاغوښتنی په نیت یی ذبح حلال کړی دهغه دخوښی په نیت دهغه ځناورساره ایستل مطلب وی ددی ټولودغوښوخورل حرام دی ولو که دحلالیدوپه وخت کی دالله تعالی ﷻ نوم پری ویل شوی هم وی همدارنگه تفسیر معارف القران لیکې کوم یوځناورچی دغیرالله دنزدیکت اورضا

حاصلولولپاره حلال شی یعنی دهغه دوینی تویولوغرض داوی چی داغیر خوشحاله شی اودذبحی حلالیدوپروخت دالله ﷻ نوم پری واخستل شی لکه چی ډیرناخبره مسمانان دبزرگانو اوپیرانو په نامه دهغوی درضا حاصلولولپاره ځناورذبح کوی اودالله تعالی ﷻ نوم پری اخلی داشکل هم په اتفاق دعلمأووسره حرام ده اودذبح (حلال) شوی شی مردارده . همدارنگه نفسیریبضاوی اوتفسیرقرطبی هم ددی ایات لاندی داسی نفسیرکړی دتفسیرودعباراتومطلب داشوچی کوم ځناوردچادرضا غوښتنی اوخوشحالی دپاره حلال شی دهغی غوښی خورل حرام دی اگرکه دالله تعالی ﷻ نوم پری ویل شوی هم وی اودرمختارپه

کتاب ذبائح کی پہ دی هکله داسی لیکې ذبح لقدم الامیرونحوه کواحدمن العظمایحرم لانه اهل به لغیرالله ولو ذکراسم الله درمختار کتاب ذبائح - کوم خُناور چی ذبح حلال شی دامیردرا تگ په خاطر یادنورو لوررتبه خلگولپاره حرامیری ولوکه دالله تعالی ﷻ نوم پری ویل شوی هم وی خُکه چی په دی ذبح دغیردنامواوزشوی درمختارله دی عباراتونه ورسته ددغه خُناور او دهغه خُناورچی دمیلمستیایه خاطر حلال شوی وی فرق بیان کړیده چی دمیلمستیایه پسه کی دغونبو خورل مطلب وی اوپه همدی نیت حلالیری نوغونبې خورل یی جائز دی اوپه دغه ذکر شوی صورت کی د غونبوخورل مطلب نه وی بلکی ذبحه حلالیدل مطلب وی چی هغه خوشحاله شی نو خُکه دا اهل به لغیرالله شونومردارده او غونبې یی حرامی دی انتھی همدارنگه دننوتی په پسه کی هم حلالیدل او خوشحالیدل مطلب وی او خورل دغونبو طبعایکبنی راخی بالاخره د مذکور عباراتوپه رنایکی ویلای شوچی دپښتنوداعمل ناجائز اودی ننواتی دپسه غونبې حرامی دی.

د شريعت له نظره د بدفالي حکم

سوال :- اکثر خلگ دکونگ په نامه په يوه مرغه بدفالي نيسي وايي چي کونگ دچاپه کورکښيني هغه سپيره وي همدارنگ دصفری په مياشت بدفالي نيسي وايي چي دادبلاوواومصیبتونومياشت ده په شريعت کي ددفالي حکم څه ده ؟

خواب :- نیک فالي په اسلام کي شته اوجائزده اوبدفالي په اسلام کي منع ده اوداهغه جاهلانه عقایدی چي په عربو کي دحضرت نبي ﷺ تربعث مخته چي دشرک اوجهل دور ووموجودوچي کله دين اسلام دونياته راغي نود جهل ټولي تياري رناشوی اواسلام داسي ناوړه عقایدختم کړل اوورباندي يي ردوکړ لکه حضرت نبي ﷺ فرمايي لاعدوی ولاطيرة ولاهامة ولاصفر مشکوة ص ۳۹۱ دعدي معنی دادچی دیومرض سرايت کول بل ته د جهاليت په زمانه کي داعقیده وه چي يوروغ انسان به دمريض خواته نه کښیناسته اونه به يي ورسره خوراک څښاک کاوه دموجوده زماني دداکترانوهم داعقیده ده چي څوقسمه مرضونه يوبل ته سرايت کوي لکه جزام ، جرب ، رمدوغیره بالاخره حضرت نبي کریم ﷺ دجاهلانومشکرکانوپه دی عقیده ردوکړ اووي فرمايل لاعدوی یعنی سرايت کول دیوه مرض بل انسان ته په اسلام کي نشته (ولاطيرة)ددي معنی ده بدفالي لکه چي ويل کيږي فلاني سړي په مخه راغي ځکه مي کارخراب شوځکه هغه ښه انسان نده داهم دجاهليت عقیده وه چي نبي ﷺ پري ردوکړ اووي فرمايل لاطيرة یعنی بدفالي په اسلام کي نشته دهرڅه مالک خيروی اوکه شروی الله تعالی ﷻ ده دچاپه ليدلوواپه مخه راتللوکي هيڅ نه پيښيږي ترڅوچي دالله تعالی ﷻ ارده نه وي (ولاهامة) دايومرغه ده چي دپښتنودرواج مطابق کونگ ده دجاهليت په زمانه کي هم په دغه مرغه بدفالي کيدله لکه چي اوس يي ډيرمسلمانان په بدفالي نيسي حالانکه چي هغه دالله تعالی يوثناخوان مرغه ده حضرت نبي ﷺ دمشکرکانو په دغه عقیده هم ردوکړاووي فرمايل ولاهامة یعنی بدفالي نيول په مرغه چي دچاپه کورکښيني سپيره کوي يي داپه اسلام کي نشته هرڅه دالله تعالی له جانبه دی مرغه دهیڅ شی مالک نده (ولاصفر) دجهاليت په زمانه کي هم داعقیده وه چي صفره دبلاوواو مصیبتومياشت ده حضرت نبي ﷺ په دی عقیده هم ردوکړچي ترمياشتي خيراو شريڅ تعلق نلري هرڅه چي وي الله تعالی يي کوي خيروی اوکه شرله دی نه علاوه بعضی علماوو بدفالي ته شرک ويلي ځکه چي دالله تعالی نه ماسواابل شی هم په خير اوشرکي مالک بلل کيږي درس مشکوة ص ۶۵۹ مطلب داشوچي په ذکرشويوشيانو لکه کونگ اودصفری مياشت وغيره باندي بدفالي نيول دمشکرکانواودجاهليت دزمانی عقایدوو چي اسلام پري سخت ردوکړخوافسوس چي دپښتنوهررسم او رواج چي لټوی هغه په اصل کي دکفارومشکرکانوياهندوانورواج وي چي داپه څورلسمه صدی کي دجهل اخيره انتهاده له داسي عقیدونه پرهيزکول لازمی دی ځکه چي داسي عقایددرلودل لويه گناه اوغټ جهل ده .مسلمان بايدله اسلام نه

دومره ناخبره نه وی چی خپل اسلامی عقاید له نوروڅخه نشی جلا کولای . سوال :- که له یوې خوا حضرت نبی ﷺ فرمایي چی دمرض سرایت کول له یوو نه بل ته نشته خوله بلی خوتجربې داثابته کړیده چی دیووانسان مرض بل ته سرایت کړیده اوهمدارنگه دحضرت نبی ﷺ په بل حدیث شریف کی دی فرمن المجذوم فرارک من الاسد یعنی دجزام په مرض باندی له اخته انسان نه داسی تبینته کوی لکه له زمري نه ددی حدیث شریف مطابقت له مخته حدیث سره څه ده اودتجربې په هکله ځواب څه ده ؟ ځواب :-په دی خبره کی شک نشته چی صحت اومرض اوهرڅه دالله تعالی ترارادی پوری اړه لری خوالبته دی مسلمانانوعقیدی داسی جوړی شوی چی زه له مریض سره په تعلقاتوپه مرض اخته کیږم لکه الله تعالی فرمایي اناعلی ظن العبدی یعنی زه دخپل بـنده په گومان یم هغه چی څه گمان کوی نوزه هم هغسی ورپېښوم نوپه حقیقت کی دتجربې داخبره هم دالله تعالی په اراده سره ده ځکه خوچی کله لـه حضرت نبی ﷺ نه پوښتنه وشوه دهغی صالح اوسالیم اوبن په هکله چی له اجرېبو(خارښی)اوبنانوسره گډشوی وواوپه مرض اخته شوی وونوحضرت نبی ﷺ وفرمایل فمـن اعدی الاول یعنی اول اوبن ته دامرض دچانه سرایت کړی بلکی داتـول دالله تعالی لخوا دی اودحضرت نبی ﷺ ددی حدیث چی فرمن المجذوم الخ مطلب داده چی تاسوله داسی مریضا نونه لری وه اوسی چی هغه دجزام په مرض اخته وی ترڅوستاسوعقیدی صحح اوسالیمی پاته شی ولی که تاسود داسی مریضانوسره تعلقات لری اوتاسومریضان شی نووایاست به چی زه ځکه په دی مرض اخته شوم چی ماله دغه مریض سره تعلقات لرل اوحالانکه داغلطه عقیده ده نودصحح عقیدی جوړولواوپه همدی صحح عقیدی دپاته کیدوپه خاطر حضرت نبی ﷺ داسی وفرمایل فرمن المجذوم الخ ورنه په حقیقت کی هرڅه دالله تعالی لخوا دی خپروی اوکه شر دپادونې وږده چی دمسلمانانولاندی رواجونه هم په بدفالی کی داخل اوناوادی لکه په نوی دوستی کی له ډوډی خوړلونه ورسته دوستانوته لاس نه ورپریمنځل ،دخسرپه کورکی ناوې تردریوشپوپوری په ځنځولی کی کښینول چی اکثرلمنځونه ورنه قضاوی همدارنگه دقبرکندولوپه وخت کی چی کرهان سره ووهل شی وایي چی بل مړی کیږی همدارنگه خلگ وایي کلیانی مه اړوی جنگه یاغم پېښیږی اووایي مسافرتلی جارو مه وهی مسافرته تاوان رسیږی اووایي وړوکی هلک په سرپه چپلاخه مه وهی یتیم کیږی که څه هم په سروهنه شرعاً ناجائزده همدارنگه وایي ددواخترونوپه منځ کی واده مکوی غم پېښیږی حالانکه دغه دشعیه گانورواج ده اووایي په سپینه ټنډه ناوی مه راوړی مرگ یاغم جوړیږی اوهمدارنگه په ډیروناویوبدفالی کیږی چی وایي ددی ناوی دراوړلوسره په کورکی غمونه دی ټنډه یي نشوه راپوری بختوره ماخذخلاصة الفقه والعقاید لهذا داتول ناروارواجونه دی اوحرام دی ځکه چی هرڅه دالله تعالی له جانبه دی خپروی واکه شروی ترمختنیوشیانو پوری هیڅ شی تعلق نلری بلکی تردغوشیانوتعلق ورکول بدفالی ده اوبدفالی په اسلام کی نشته بلکی علمأووورته شرک ویلی ده الله دی مونږله داسی عقایدو څخه وساتی .

خالونه وهل حرام دی

سوال :- د ډیرو پښتونو بڼخو رواج ده چی دی ویدیو پروخت په مخ خالونه وهی اوبعضی سړی هم په لاسونو خالونه لگوی په شریعت کی ددی عمل حکم څه ده ؟

ځواب :- خالونه وهل حرام دی او په داسې عمل کوونکی دخدای ﷺ لعنت ده او په کوم ځای چی خال وهل شوی وی هغه نجس ده که په علاج سره لری کیدونولری کول یی واجب دی حضرت نبی ﷺ په دی هکله داسی فرمایي لعن الله الوصلة والمستوصله والواشمه والمستوشمه مشکوة ص ۳۸۱ یعنی لعنت کړیده اله تعالی په ویبستانو لگونکی بڼخه بانندی اوددی عمل په طلب کوونکی بانندی اولعنت کړیده الله تعالی په خال لگونکو بڼخو بانندی اوددی عمل په طلب کوونکی بانندی حضرت امام نووی (رح)

ددی حدیث په شرحه کی لیکي دا حدیث شریف صریح ده په حراموالی دی خال وهلو او ویبستانو لگولو کی اودا دواړه حرام دی مطلقاً په فاعل او مفعول دواړو بانندی او په کوم ځای چی خال ولگیږی هغه نجس گززی که چی لری کول له منځه تلل یی په علاج سره کیږی نولری کول یی واجب دی او که نه لری کیدومگر په زخم سره په داسې حال کی چی ټول اندام یی ضایع کیږی او یا له کاره لویږی او یا یی حسن بڼایست بلکل ختمیدونویایي لری کول واجب ندی البته توبه ایستل ضروری دی او په تاخیر سره یی گنهگاریږی حاشیه مشکوة ص ۳۸۱ خوبدبختانه چی ددی عمل کوونکی ته دا عمل بلکل حرام نه بڼکاری نولری کول خویي خود نشته اوتوبه ایستل له دی عمل نه یی په خاطر کی هم نه راځی بالاخیره دا ډیر بد عمل ده او نن صبا په ډیر کثرت سره اجرا کیږی ددی کتاب مطالعه کوونکی نه زما داهیله ده چی باید دامسئله په خپل اهل عیال بانندی هم عملی کړی اونوروته یی هم ورسوی

دالله تعالی ﷺ نه پرته په بل شې قسم کول

د ډیرونو عالمه خلگو خاصکرد پښتونوغادت ده چی دالله تعالی نه پرته په نوروشیانوهم قسمونه کوی لکه په جماعت ، کعبه او په پیر صاحب ایا داسی قسمونه کول جائز دی اود حضرت عمر (رض) ددی حدیث شریف مطلب څه ده من حلف بغیر الله فقد اشرك وفي رواية فقد كفر یعنی څوک چی دالله تعالی نه پرته په بل څه قسم وکړی نوهغه شرک وکړ او په یوه روایت کی دی چی هغه کافر شو؟ ځواب :- حلف قسم کول دالله

تعالیٰ نه پرته په بل څه حرام دی اونه دغه قسم پوره کول ضروری دی او نه دالله تعالیٰ نه پرته په بل څه قسم کولوته قسم ویل کیری هداية په باب اليمين کی لیکي فاليمين بالله دون غيره یعنی قسم صرف دالله تعالیٰ په نوم کیدای شی نه په بل څه په بل ځای کی لیکي ومن حلف بغیرالله لم یکن حالفاکا لنبی ولکعبه وکذا اذا حلف بالقران لانه غیرمتعارف یعنی چاچی قسم وکړ دالله تعالیٰ نه ماسواء په بل شی هغه قسم کونکی نده لکه په نبی، کعبه او قران قسم کول ځکه چی دا متعارف مشهورنده . اودحضرت عمر(رض)حدیث علموو د حدیث په کفران نعمت اویاشرک خفی باندی حمل کړیده یعنی شرک نده خوبیا هم یوخطرناک قول ده ځکه چی یوخودالله تعالیٰ نه پرته په بل څه قسم کول حرام دی اوبل دهغه سپری چی دالله تعالیٰ نه پرته په بل څه قسم کړی ددپه دغه عمل دده نیک اعمال ختمیږی لهذاله داسې اعمالونه ځان ساتل ضروری دی (مأخذهدایة باب اليمين والفجرصادق ص ۷۵)

یوصاحب رتبه شخص ته دلتیدلوحکم

سوال :-داکثرخلگورواج اوعادت ده چی کله یومجلس ته یوصاحب رتبه شخص راشی نوپه دی مجلس کی ناست خلگ دهغه لپاره تعظیمالتیږی دمسلمانانودغه عمل دشریعت موافق ده اوکه نه ؟

ځواب :-په دغه مسئله کی علمامختلف دی بعضی علماوایی چی دچادپاره تعظیماً لتیدل مطلقاً جائزندی ځکه چی حضرت نبی کریم ﷺ په تعظیم سره ښه لایق ووخوهغه صحابه (رضی الله عنهم)له دغه عمل نه منع کړل اوځنی نورعلماوی چی که دالوررتبه شخص داغواړی چی ماته دی خلگ ولاړشی نوورته لتیږی دی اوکه نه غواړی نونه دی ورته لتیږی حضرت مولانا عبدالحی (رح)لیکی چی حقه خبره داده چی کومه حضرت امام غزالی (رح)اختیارکړیده چی لتیدل تعظیماً مطلقاً جائزدی که هغه لوررتبه شخص غواړی اوکه نه دهغه دخوشحالی اوعزت لپاره نفع المفتی والسائل ص ۱۲۷ خوبایدووايوچی صاحب رتبه سپری په زړه کی داتقاضابایدو نکړی چی ماته دی خلگ ولاړشی ځکه چی په حدیث شریف کی په دی ډیرسخت وعیدموجودده

په مسجد کې د دنیاوی خبرو کولو حکم

سوال :- دی پښتنورواج ده چی په جماعتونوکی منجسونه کوی اودی مهمان خانوپه شکل یی استعمالوی دپښتنوددغه عمل حکم څه ده اودالله تعالی ددی آیات مطلب څه ده ؟ وان المساجد لله فلا تدعوا مع الله احدا مسجدونه دی الله تعالی کورونه دی تاسو مه بولی په مسجدوکی دالله تعالی نه سواء بل هیڅوک

ځواب :- په جماعتونوکی دنیاوی خبری کول بعضی کتابولکه خزانه الفقه حرام بللی اوهمدارنگه په بعضی احادیثوکی په دی باره کی ډیرسخت وعیدونه راغلی اودی ذکر شوی آیات په باره کی تفسیراحمدی لیکي چی ددی آیات ډیرتفسیرونه راغلی خو واضح تفسیری داده چی دایات نازل شو لپاره دمنع کیدودی خبرودینوی ووپه مسجد کی له جهته دتعظمه دی مسجدڅکه چی دادی الله تعالی کورونه دی لهذاتعظیم یی پکارده نولایق له هغه چاسره چی دی الله تعالی اودی رسول الله ﷺ اطاعت کوی داده چی په مسجدکی صرف عبادت اودکرووکړی نه بل شی . انتهى

سوال :- دی سنتوځایونه چی نن صباله مسجدوسره جوړیږی که په دی کښی دنیاوی خبری کیږی دابه هم جائزه وی لکه په جماعت کی ؟

ځواب :- دی سنتوځایونه چونکی دی مسجدپه نیت نه جوړیږی بلکی له اوله نه دی منجس لپاره په نظرکی نیول شوی وی لهذادی سنتوځایونه دی مسجدوحکم نلری خو چونکی دامنجسونه دی مازدیگراوماننام ترمخ کیږی اودی سهرپه وخت کی له لمانځه نه ورسته کوم چی داډیر دبرکت وختونه دی اول خوپه دی وختوکی پته خوله کښیناستل هم دذکر په شان ثواب لری نوپته خوله کښیناستل پکاردی اوکه خبری کوی نو مناسبه داده چی له بیهوده اوبیکاره خبرونه پرهیږیږی ځکه چی نبی ﷺ فرمایي ومن لم یقل خیراً فلیصمت یعنی څوک چی دخیرخبری نکوی نو پته خوله دی کښینی

په نوکانودرنگ لگولوسره اودس نه کیږی

سوال :- یونوی رسم دښځوداهم ده چی په نوکانورنگونه لگوی ددی عمل په کولوسره په اوداسه اوغسل کی کوم تغیرراځی اوکه نه ؟

ځواب :- په اودس اوغسل کی داضروری ده چی نوکانوته اوبه ورسپری که چیری داسی یومانع موجودشی چی نوکانوته اوبه نشی رسیدلای نو اودس نه کیږی دنوکانورنگ هم داسی ده چی نوکانوته اوبه نه پریږدی لهذا علماووپه دی فتوی کړی ده چی دنوکانو درنگ سره اودس نه کیږی اود دی اصل دی علمگیری لاندی الفاظ دی اولذق باصل ظفره طین یابس اورطب لم یجز علمگیری ج ۱ که په اصل دنوکانوپوری وچې یالندی ختی

نښتې وی نو اودس نه کیږی . بالاخیره دی نوکانورنگ لگولوسره اودس نه کیږی که چیرې دارنگ لگیدلی وی نوضروری ده چی داودس کولوپه وخت یی وگروی (لری)کږی ځکه چی داډیرخطرناک عمل ده مسلمانانوته پکارده چی خپل اهل او عیال دداسی اعمالونه رابندکږی کنه مسئولیت به یی دی ټولوپه غاړه وی حضرت نبی کریم ﷺ فرمایي کلکم راعی وکلکم مسؤل عن رعیتیه یعنی هر یودتاسونگهبان ده اوهر یودتاسومسؤل ده له خپل رعیتیه یعنی اهل او عیال نه

دطريقت اثبات دقران اوحدیث نه

سوال :- بدبختانه چي ځيني خلگ له طريقت اوبيعت نه انكاركوي وايي چي داله كوم ايات اوياحديث نه ثابت نده كه په دي هكله معلومات راكړي څودوهابيت پسنده خلگوغلط فهمي زائله شي ؟

ځواب :- بيعت ياطريقت ياپه پښتوساده ژبه لاس نيوي دقران اوحدیث نه ثابت ده اوورنه انكاركول صرف جهل اواتباع دهواده اودشيطان دوسوسو پيروي ده دطريقت څلورطريقي نقشبنديه قادريه سرورديه چشتيه دنړي په گوټ گوټ كي موجودي دي اوحق دي په لكهاوواوميليونوعاملين لري اوپه څلورومذهبوكي تراوسه په دي طريقيهيوخيچ يوعالم نه ردكړي نه يي داعمل دشريعت خلاف بللي بلكي ټولوعلماووداعمل په دين كي يوضروري عمل بللي ده اوپه خپله علماً ووچي دصحابه وونه ورسته دوي دحق لارښوددي دطريقت دغه عمل اجراءكړي اوځانونه يي پكښي داخل كړي اونوروته يي هم په دي عمل باندي توصيه كړيده بعضي اهل حديث ياغيرمقليدين دبعيت نه انكاركوي حالانكه چي دادنياپه سربومفسده اوبي ادبه اودشيطان دخوهيشاتوتابع فرقه ده دببعيت ثبوت له قرانه علماً په لاندې ايات كې ښيي يايهاالنبى اذا جاءك المومنات يبايعنك الاية ترجمه اي پيغمبره چي كله تاته مسلمانې ښځي راځي اوله تاسره په دي خبره بيعت كوي چي له الله تعالى سره به شريك نه چوروي اونه به غلاكوي اونه به زناكوي اونه به خپل بچيان قتلوي اونه به په كوم بهتان رانگ كوي چي دخپللاسو اوپښوپه مابين كي يي جوړكړي وي نه به ستانافرمانې كوي په مشروع اورواووكاروكي نوروسره بيعت وكړه بيان القران حكيم الامت مولاناشراف علي تهانوي ددي ايات په حاشيه ليكي چي دا ايات په دي خبره واضح دلالت كوي چي بيعت په اسلام اوقران كي ثابت ده اوله حديث نه دببعيت ثبوت دعباده بن صامت روايت ده قال عليه الصلوة والسلام وحوله عصابة من اصحابه بايعوني على ان لاتشركوا بالله ولاتسرقوا ولاتزنوا الخ بخاري ترجمه چي حضرت نبي ﷺ وفرمايل اودده اردگردپه شااوخواوصحابه وويوه ټولي وه چي ماته بيعت راكړي په دي چي تاسوبه له الله تعالى سره شريك نه نيسي اونه به غلاكوي اونه به زناكوي اوتراخيره دحديث شريف حضرت مولاناذكريا(رح)ددي حديث شريف لاندې ليكي دحضرت نبي ﷺ دغه بيعت دصحابه وونه نه بيعت داسلام ده نه بيعت دجهاد بلكي داعيني هغه بيعت ده چي صوفيه حضرات خليفه گان يي په امورو داسلام باندي دټينگښت لپاره اخلي حضرت مولاناعبدالغفورعباسي ليكي چي داحديث په دي تصريح ده چي دببعيت اسلام اوجهادنه علاوه په ترك دگناهواوپه التزام دينكواعمالوهم بيعت دنبي ﷺ په زمانه كي موجودو دمحدث جليل مولاناخليل احمدسهارنپوري نه سوال وشو اياستاسويعني داهل سنت والجماعت په نزدباندي مشغوليدل په اعمالو دصوفيه وُباندي اوورنه بيعت كول جائزدي اواياتاسوپه دي قول كوي چه رسيدل دهيوغوفيوضوباطنه چي له سينودبزرگانواوياله قبروددوي چي نوروته به رسپري اوهغه فايده ځني اخلي داحق دي ؟ په ځواب كي ليكي يستحب عندنا اذا فرغ الانسان من تصحيح العقائد وتحصيل المسائل

الضروريه من الشرع ان يبايع شيخا راسخا القدم في الشريعة زاهدا في الدنيا راغبا في الآخرة الخ يعني مستحب ده زمونر داهل سنت په نزدباندي چي كله يونسان فارغ شي له صحح كولود عقايد و خخه اوله حصولو ضروري مسائلو د شريعت نه نوبايديعت وكړي له يوه شيخ خخه چي هغه راسيخ القدم وي په شريعت كي اوبې پرواه وي له دنيا نه او طلب كونكي داخبرت وي عقايداهل سنت والجماعت ص ۲۶

ديعت ضرورت اود صحبت شيخ ثبوت له قران نه

سوال :- ايا بيعت كول ضروري دي ؟

خواب :- ددي متعلق حضرت اشرف علي تهانوي (رح) په خپل كتاب التكشف ص ۱۲۶ كي ليكي چي لكه خرنگه دمرض ظاهري د علاج لپاره ديوداسي طبيب ضرورت ده چي په خپله هم صحح اوتندرست وي اود نورو علاج هم كولاي شي همدارنگه دمرض باطني د علاج لپاره دداسي شخص اومرشد ضرورت ده چي په خپله هم متقي اوصالح وي مبتدع اوفاسق نه وي اودنورو هم تكميل اوتصحح كولاي شي (انتهي) لكه خرنگه چي مخته تير شو حضرت صحابه باوجود ددومره كمالاتو چي هريوي ددين ستوري اورنواوه اودهدايت وړانگي ددوي په اقتداء كي مستوري وي چي ديوه ادناصحابي درجه اومرتبه يي داوسني زماني له يوه غټ ولي نه اوچته اوبلنده وه خوبياهم دوي دحضرت نبي كريم ﷺ سره په ترك دمعصياتوبيعت كاوه نودنن زمان مسلمانان چي دپيروبد بختيو اوناواووشكاراومرتكب دي خننگه كولاي شي چي دجهل اوضلالت په توره تياره كي خپل مقصدته ځان ورسوي ترخوچي يي يورهنما دځان لپاره نوي غوره كړي داسي رهنمايان اوليالاندنري په گوټ گوټ كي موجود دي هرانسان ته لازمه ده چي داويلالاوسره تعلق پيدا كړي اوپه هغوي دشو

يوبركاتواوانواري الهی فیوض څه ناڅه ځان ته راجلب كړي لكه چي يوشاعر وايي دعطار په دكان كښينه چي عطارشي - خودبه سوزي چي ملگري دلوهارشي

اوالله تعالی دنیکوبندگانوسره په تعلق درلودلوسره مسلمانانوته توصیه کوی اوفرمايي واتبع سبیل من اناب الی ترجمه متابعت کوه په دین کی دلاری دهغه چاچی رجوع یی کړیده ماته یعنی له هغوسره تعلق جوړکړه بل ځای الله تعالی فرمایي واصبرنفسک مع الذین یدعون ربهم بالغداوة والعشی یریدون وجهه ترجمه اوبند کړه نفس خپل له هیغوکسانوسره چي بولې رب خپل په سهاراوبیگاه کی اوارده کوی په دی سره رضادالله تعالی بل ځای الله تعالی فرمایي یاایهاالذین امنوا اتقولله وكونومع الصادقین ترجمه ای مؤمنانوویریری دالله تعالی نه اودصادیقینو ریستینو)سره وواوسی مولانا ذکریا(رح)لیکې چي مفسرین وایي دریستینونه مراد دتصوف شیخان دی څوک چي ددوی ددرشل خدمتگار شي نوددوی دتربیت اوروحانی قوت په برکت دابنده لویی

لويي ترقي کوي تبليغ نصاب ص ۳۱ الله تعالى په مذکرواياتونوکی صراحة بيان کړی چی که تاسوتقوی کوی نودصادیقینواولیاالؤمعیت یوځای والی اوله هغوسره صحبت اختیارکړی

دبعضی شاعرانواقوال هم دی طرف ته رابلل کوی لکه یوشاعرلیکی صحبت صالح تراصلاح کند - صحبت طالح تراطالاح کند

یعنی دنیك صالح مجلس به تانیک کړی اودبدمجلس به دی بدکړی یوبل شاعرلیکی

هرکه خواهدهمنشینی باخدا گونشینددرحضوراولیاء

هرڅوک که غواړی یوځای والی له الله تعالى سره ورته ووايه کښینه په حضورداولیاؤکی

دشیخ شرائط

سوال :- له څنگه شخصیت څخه بایدبیعت وشی ؟

ځواب هغه شخص چی ورنه بیعت کیږی دهغه دپاره علماوولاندى شرائط بیان کړیدی بایدمتقی اوصالح وی دسنت تابع وی مبتدع بایدنه وی دینی علم په قدردضرورت ورته حاصل وی عاقلان عالمان دهغه طرف ته مائل وی دهغه صحبت اومجلس بایدمؤثروى اودهغه دصحبت اومجلس نه دمیریدانودعمل اصلاح کیږی هغه اشخاص چی په مذکوروشرائطو سنبال نه وی قابل دبیعت نده.

د جنازی او میت مسائل

د جنازی نه بعد د دعا حکم

سوال :- د جنازی نه بعد په اجتماعي صورت سره دعا کول مستحب ده که مکروه؟

خواب :- دی میت قریبان دخپل میت دپاره په انفرادي صورت سره چې هروخت وغواړي دعا کولای شي البته د جنازی نه بعد په اجتماعي صورت سره دعا کول د صحابه کرام او تابعینو او تبع تابعینو نه ثابت نه ده له همدغه حنیفي ډیر معتبر و کتابونو دغه عمل مکروه بللی اوور څخه یی منع فرمایلی ده لکه چې په محیط کی لیکي :- ان الد عابعد صلوۃ الجنائز مکروهه محیط باب الجنائز ﴿﴾ د جنازی نه بعد دعا کول مکروه ده په خلاصه الفتاوی کی لیکي لایقوم بالدعای قرأۃ القران لاجل الميت بعد صلوۃ الجنائز وقبلها ج ۱ ص ۲۵۵

د جنازی نه بعد او یا مخسته دمیت لپاره سورت ویل او دعا کول دی نه ووشی

په فتاوی سراجیه کی لیکي

اذا فرغ من صلوۃ لایقوم بالدعا ص ۲۳ چی کله د جنازی نه فارغ شي نو د دعا دپاره دی نه درپړی په بزایه علی هامش عالمگیریه کی لیکي

لایقوم بالدعا بعد صلوۃ الجنائز لانه دعامة ج ۱ ص ۲۸۳ د جنازی د لمانخه نه بعد دعا دپاره دی نه درپړی ځکه چی هغه یوارد دعا کړیده یعنی په جنازه کی

په بحر الرائق کی لیکي ولایدعو بعد التسليم ج ۱ ص ۱۸۳ وروسته له سلامه دی دعانکوی

ملا علی قاری (رح) په مرقات کی لیکي

لایدعو للمیت بعد صلوۃ الجنائز لانه يشبه الزیادت فی الصلوۃ الجنائز مرقات ج ۲ ص ۲۱۹ د جنازی د لمانخه نه دی وروسته دی دعانکوی ځکه چی دا زیادت ده په لمانخه د جنازی کی

خضرت مولانا عبدالحی (رح) لیکي

عن ابی بکر حامد الدعا بعد صلوۃ اجنازه مکروهه نفع المفتی والسائل ص ۱۳۴

ابوبکر حامد وایي چی دعا وروسته له لمانخه د جنازی نه مکروه ده

مجموعه خانی قلمی لیکی

دعانخواندوفتوی برین قول است ص ۳۴۹ هکذ فی جامع الرموز ج ۱ ص ۱۲۵

دعادی نه کوی فتوی په دی خـــــــبره ده.

حیلة اسقاط

سوال :- مروجه حیله اسقاط چی دهرعام اوخاص لپاره جوړیږی څنگه ده؟

ځواب :- باید ووايو چی حیله اسقاط ثابتـه ده اودفقهی حنیفی په معتبروکتابوکی ددی ذکرشته خوالبته مروجه حیله اسقاط دبعضی نقصاناتوله وجی خوندوره نده هغه نقصانات چی په مروجه حیله اسقاط کی موجوددی په لاندی ډول دی (۱) داچه داحیله فقهاووو صرف دمسکینانو دپاره تجویز کړی حالانکه چی نن صبادهرڅومره ډیرمالدار

دپاره هم داحیله جوړیږی چی دادحقیقت خلاف ده بل داچی په دی حیله کی دثلث مال لحاظ نه کیږی اودیتیم بچیانوحق نه ساتل کیږی بل داچی حیله اسقاط نن صبا یورواج گرځیدلی ده که یوډیرغریب مسکین وراث وی هم درواج اوپښتونوالی په خاطر به ضرورپه خپل مرده پسی اسقاط ورکوی ولوکه روپی په قرضه اوسود ورته اخلی هم اوبل داچی داحیله

اقلایومستحب عمل ده خودعواموپه نزدداحیله مستحب نه بلکی واجب یافرض ده اوحلانکه هر مستحب چی دی درجی ته ورسیري هغه مکروه ده لکه درمختارلیکی سجده الشکر مستحبه به یفتی لکنهاتکره بعد الصلوة لان الجهله یعتقدونهاسنة وواجبة درالمختارقبیل باب اعتکاف یعنی سجده دشکر مستحب ده اوفتوی په دی خبره ده لکن له لمانخه نه ورسته یی کول مکروه دی ځکه چی ناعلمه خلگ په هغه باندی دسنت یا واجب گمان کوی ځکه خو علمگیری هم لیکي قالوا هذا ذلم یتخذ عادة بل فعل ذالک احیانا اما اذا اتخذ ذالک عادة له فانه یکره علمگیری کتاب الحیل ج ۶ ص ۳۹۰ ځینی خلگ واي التزام ناجائزده دوام جائزده په داسی اعمالوکی دوام ده نه التزام ځواب داده چی دوام هم هروخت جائزنده علامه شامی لیکي لاینبغی ان یقراء سورة متعینه علی

الدوام لئلا یظن بعض الناس انه واجب ج ۱ ص ۴۰۲ یعنی نده مناسبه خبره چی یوسورت معین همیشه وایي ددی لپاره چی بعضی خلگ په هغه باندی دواجب گمان نه وکړی همدارنگه ملاعلی قاری لیکي الدوام علی امر مندوب قدیوهم العوام فی الغلط ویعتقدونهالازما- مرقات ج ۲ ص ۲۹۴

يعنى هميشه توب په مستحب كارباندى كله كله عوام په غلطى كى اچوى او هغه داعقیده كوى چى دالازم ده بايد دوام نه پرى وُشى په مروجه حيله كى دوام نه بلكى التزام موجودده بالجمله حيله فى نفسه يومستحب امرده خُكه خوزمونړاسلافودغه عمل كړيده خوالبته عوامودغه حيله دمذكوروشرائطوپه وجه دپته مفضى كړه چى مكروه شى خُكه خومولانا رشيداحمدليكي حقوق مالیه له حقوق دى اداكولوادكپرى اوحقوق بدنیه لكه لمونخ اوروژه په فديه وركولواداكپرى باقى پاتى شوه مروجه حيله اسقاط دامحض لغوه اوبى هوده حليه اوپه خيرلقرون كى ددى هيخ اثرنه ليدل كپرى فتاوى رشيديه ج ۱ ص ۱۲۶ خوكه بياهم دحيلي ټول شرايط په نظر كى ونيول شى اواصلاح شى كول يى ښه خبره ده خومشكل داده چى په ټول شرايطوبرابرحيله انجام كول ناممكنه خبره ده هداماعندى وللناس فيمايعشقون مذاهب.

تعزیه

سوال :- دی خلگورواج ده چی دجنازی نه بعددمری وارث په جماعت کی تردریوورخو پوری ناست وی اونورخلگ ورته راخی ورته تعزیه کوی چی ددی دپاره دنیا لیاواو بالنبتونوخاص انتظام وی اوله نوروکورونو چایونه راخی چی دمری دوارث دکورچای هم پکینی وی ایاداعمل صهی ده اوکنه ؟

خواب :- دغه عمل بعضی کتابونومطلقاً مکروه بللی ولوکه تعزیه مستحب ده لکه چی رد المحتارلیکی

وفي الجلوس للتعزیه فی غیر المساجد واما فی ه فیکره وفي الامدادقال کثیر من ائمتنا یکره الاجتماع عند صاحب البيت ویکره له الجلوس فی بیته حتی یاتی الیه من یعزی الخ قلت وهل تنتفی الکرهت بالجلوس فی المسجد وقرأة القران حتی اذا فرغو اقام ولی المیت وعزاه الناس کما یفعل فی زمننا قال الظاهر لالکون الجلوس مقصوداً للتعزیه لالقرأة القران رد محتارص ٦٦٤ ج ١ خبره په کنبیناستلو لپاره دی تعزیی په غیردی مسجدکی ده اوکوم چی په جماعت کی تعزیه اخیستل دی دامکروه ده اوپه امداد کی دی چی دیروزمور امامانوعلماوویلی چی دی دمیری په کورکی جمع کیدل دا مکروه ده او دمیری دوارث لپاره هم دامکروه ده چی په کور کی په دی نیت کنبینی چی خلگ ورته راشی اوتعزیه یی وکری علامه شامی وای چی ماوویل چی په دی کراهته ختمیری چی په جماعت کی کنبینی اوقرأت ووی اوپیاخلگ دمیری وارث ته تعزیه کوی کوم چی زمورپه زمانه کی رواج ده ده وویل چی ظاهره داده چی صحیح نده خکه مقصود کنبیناستل لپاره دتعزیه وی نه لپاره دقرأة قران اوهمدارنگه فتاوی تاتارخانیه لیکی

الجلوس فی المسجد ثلاثه ایام للمصیبه مکروه ص ١٨٣ ج ٢ په مسجدکی دری ورخی کنبیناستل دمصبیبت دپاره مکروه دی اوفتاوی عالمگیریه دخزانة الفتاوی په حواله سره لیکی

وفي خزانة الفتاوی والجلوس للمصیبه ثلاثه ایام رخصة وترک احسن ج ١ ص ١٦٧ اوپه خزانة الفتاوی کی دی چی کنبیناستل لپاره دمصبیبت دری شپی رخصت ده خو پربنودل یی بنه دی که په بعضی کتابوکی تردریوشپوپوری تعزیه فاتحه اخیستل جائز لیکل شوی هم دی خو ددی خاص انتظام سره چی په مروجه فاتحه کی دی هغه هم جوازنه ورکوی.

لکه په تبیین الحقایق کی لیکی

ولاباس بالجلوس الی ثلاثه ایام من غیر ارتکاب محذور من فرش البسط والاطمعه لانها تتخذ عند السرور ج ١ ص ٢٤٦ خه باک نشته لپاره دکنبیناستلودی فاتحی تر دیرو وورخوپوری ترخوچی ممنوع شی نه وی

برابر وی بغیرد تعین دوخت نه صحیح ده اوکوم چی تعین دوخت ده ددی جواز په هیڅ یومذهب کی هم نه لیدلکیری علامه ابن امیرالحاج المالکی په خپل کتاب مدخل ج ۳ ص ۲۷۵ کی دی عمل ته بدعت ویلی امام ابن حجرمکی شافعی دی عمل ته بدعت مذمومه ویلی فتاوی کبری ج ۲ ص ۷ ج ۳ امام موفق الدین حنبلی دی عمل ته مکروه ویلی مغنی ص ۴۱۳ اوداحنافو دعلماءو اقوال په دی مسئله کی په لنډی ډول دی.

ردالمحتادی بزازی په حواله لیکي

ویکړه اتخاذالطعام فی الیوالاول والثالث وبعداالاسبوع ج ۱ ص ۶۶۴ او مکروه ده برابرول دی خوراک په اوله ورځ اوپه دریمه ورځ اوورسته له اوومی نه علامه شامی په بل ځای کی لیکي یکره الاجتماع عندصاحب البیت بل اذافرغوا من الدفن فلیتفرقوا ❖ مکروه ده جمع کیدل په کوردمړی کی بلکی چی کله فارغ شی له دفن خنبولودمړی نه نوخواره واره دی شی اوپه خپلوکارودی مشغول شی .

فتاوی عالمگیری لیکي

ولایباح اتخاذاطعام ثلاثه ایام کذافی التتارخانیه ج ۱ ص ۱۷۶ اوندی روابرابرول دی خوراک دری شپی دمړی په کورکی همدارنگه په تاتارخاینه کی دی

حافظ ابن الهمام لیکي

ویکړه اتخاذالضيافة من الطعام من اهل الميت لانه شرع فی السرورلافی الشروروهی بدعة مستقبحة فتح القدير ج ۱ ص ۴۷۳ مکروه ده تیارول دی خوراک له کوره دی مړی نه ځکه چی داپه خوشحالی کی وی نه په غموکی اودایوبدعت قبیه ده

حضرت ملاعلی قاری (رح)لیکي

بل صح عن جریر(رض) کنانعه من الیناحه وهوالظاهر فی التحريم قال الغزالی (رح) ویکړه الاکل منه قلت هذاذلم یکن من مال الیتیم والغائب والافهو حرم بلاخلاف مرقمات ج ۱ ص ۱۵۱ حضرت جریر(رض)نه صحیح روایت ده چې موربه دا خوراک په ویورماتم کی شمیرول امام قاری (رح)فرمایي چې دا حدیث ظاهره ده په حرام والی ددی عمل کی امام غزالی(رح)فرمایي چې خوراک کول له دینه مکروه دی ملاعلی قاری وای کراهة هلته ده چی په دی کنبی دیتیم اوغائب مال نوی مصرف شوی اوکه دیتیم او اوغنه څوک چی موجودنه وی مال مصرف شوی وی بیاداعمل اوورنه خورک کول حرام دی

حضرت قاضی ثناءالله په خپل وصیت کی لیکي

بعدمردن من رسوم دنیوی مثل دهم وبستم وششماهی و بر سینی هیچ نه کنیدزیراکه رسول ﷺ زیاده ازسه روزماتم جائزداشته اندوحرام ساخته اند مالابدمنه ص ۱۶۰ زمرگ نه وروسسته دنیوی رسمونه رواجونه مکوی لکه لسم، شلم اوکلنی تلنه هشیخ مکوی خُکه چی رسول تردریو ورخُوزیات غم لمانخل رواندی بللی بلکی حرام کری یی دی . له دینه ماسوازمورمروجه خیراتونه په نورودیروقباحتومشتمل دی هغه داچی دخیراتونه بلکل دخدای ﷻ درضااوثواب دپاره نه وی بلکی درواج اوپستنوالی په خاطر وی ولی که دغه ولی یوارث ته وویای چی دغه روپی فلانی مسکین او یافلانی مدرسې ته پتې ورکړه په دې کنبې به ستا ثواب زیات وی اوستامرده ته به یی زیاته فائده رسیږې نوهغه دې خبرې ته تیارنده کومه چی مور تجربه کری ده اوبل داچه که یوډیرغریب وارث وی هم خودی به پخپل مرده پسې ضرورخیرات کوی دنوم اوپستو په خاطرولوکه روپی په قرضه اوپا په سودورته اخلې هم اوکه خپل اهل اوعیال اولادپه وچه مری کنبینوې هم اوبل داچه په دی خیراتوکی اکثر دخپلوانو اودوستانواشنایانو حصه وی دی مسکینانوچندان لحاظ نه پکنبې کیږې لهدا داعمل دهغه مثال مصداق گرځې چې وای- هندوستری خدای ﷻ ناراضه ❖ بالاخیره په مونږ لازمه ده چی مسلمانان پوه کری اوپه دینې معاملاتوکی اومصارفو کی ورته شرعی طریقو ونسپې اوخپله وجیبه اومسئولیت له غاړې لرې کړو

دختم شرعی حیثیت

سوال :- بعضی خلگ په خپل مری پسې دایصال ثواب په نیت او یا دمصیبتو ددفع په خاطر ختمونه کوی چی په دی کی دخوراک ترتیبات هم نیول شوی وی اوله مدرسوحافظان یا طالبان راغواړی او ټول قران شریف په ډیرلنډوخت کې ختمه وی دشرعت له له نظره دا عمل څنگه ده ؟ بینواتوجروا

خواب :- په مروجو ختم قرانکریم دهندسند علماوومتفق دی چی مکروه اوبدعت ده که څه هم بعضی کتابونه جوازورکوی لکه

حضرت مولانا عبدالحی (رح) لیکې

یکره ان قرواجهرالأخلاقه باستماع القران وهوفرض فی خزانه الروایات فی التاتار خانیه عن المحيط من المشائخ من قال ان ختم القران بالجماعة جهرا ویسمى سپاره خواندان بالفارسیه مکروه وفي القنیه عن شرح السمر خسی یکره للقوم ان یقرؤجملة لتضمنها ترک

د زیارتو متعلق مسائل

سوال :- غیرمقلیدین زیارتونو ته تلل شرک بولې ایاداخبره صحیح ده او کنه اوزیارتونو ته تلل ثواب ده اوکه وبال ؟

خواب :- چونکی دحضرت نبی ﷺ دبعثت نه مخته جهل اوشرک اوقبرپرستې وه لهذا د مسلمانانودعقیدودى برابرلودپاره دحضرت نبی ﷺ اول وارخلگ دزیارت کولونه منع کړل خوکله چی اسلام ترقې وکړه اومسلمان پوه شول نوحضرت نبی دزیارت کولواجازت وکړاووپی فرمایل : کنت نهیتکم عن زیارت القبورالافزورهاالغ مشکوٰۃ ۱۵۴ترجمه مامنع کړی واستي له زیارت کولو دقبروڅخه خبرداراوس زیارتونه کوی ځکه دا تاسوته له دنیانه بې رغبتی درکوی اواخیرت دریادوې لهذاددی حدیث له رویه دزیارت کول جائزه بلکی په ټول عمر کی یوارواجب اویامستحب ده علی اختلاف بین العلماء البته په زیارت کولوکی دافراط وتفریط نه باید کارنه واخستل شی بلکی په هغه طریقه زیارت وشې کومه چی شریعت ښودلې هغه په لاندې ډول ده

دزیارت کولوشرعی طریقه

زمورپه مذهب وسیله جائزه ده لهذازیارتونوته تگ کول اواولیاً،شهداً او صالحین په خپلودعأووکی وسیله گرزول صحیح ده نو چې کله مقبری (هدیری)ته ورغلي سلام به ورواچوي په دی شان (سلام علیکم دارقوم مؤمنین انتم لئاسلف ونحن لکه تبع وانا انشاءالله بکم لاحقون نسئل الله لئانولکم العافیة)له دینه وروسته به سورة اخلاص (۷) ځله وویي اویات

الکرسى اویایاسین شریف اوثواب به یی مرده ته اوتولې مقبری ته وبخښی وروسته به دعاورته وکړی دی مغفرت اودی ځان په هکله په دی شکل دعا کولای شی چی یاالله ستاددی صالح اونیک بنده په وسیله زمادغه دعاقبوله کړه اوزما مرادپوره کړه دی اولیاًووپه مزارو به په دعاووکی لاس نه پورته کوی اوهمدارنگه په دعاکی به دانه وایي چی په حق دفلانی دی وه که څه هم بعضی صوفیه حضرات ددی قول دجواز قائل دی خونوردیرعلماداعمل مکوره بولې لکه هدایه په باب الکراهة کی لیکي ویکره ان یقول فی دعائه بحق فلان اوبحق انبیائک ورسلك لانه لاحق للمخلوق علی الخالق هدایه باب الکراهة ص۱۷۵هکذافی العالمگیریه ج ۵ ص ۳۱۸ هکذافی سراجیه ص ۷۲هکذافی فتح القدیروایضاًرحجان شامی الی الکراهة او هدیری ته حکمت داده چی کله ورشی بایدعبرت حاصل کړی مرگ وریاد کړی اوله دنیانه بی رغبتی اختیارکړی

دښخوزیارتونوته تلل دشرعته له نظره

سوال :- دی نبخوزیارتونه ته تلل جائز دی اوکنه اودحضرت عایشی (رض) دی خپل ورور عبدالرحمن زیارت کول په جواز دلیل گرزول صحیح دی اوکه نه ؟

خواب :- دی نبخوزیارتونوته په تللو دحضرت عایشی (رض) د خپل ورور عبدالرحمن دلیل گرزول صحیح ندی ځکه چی په هغه وخت کی دبخو جماعتونوته تلل جائزوومگر اوس عصرکی دبخو جماعتونوته تلل ناجائز دی اوپه خپله دحضرت عایشی (رض) له دی قول نه لوشهدتک مارزتک نه معلومپیری چی اجازت نشته له دینه علاوه بعضی علماهم

فرمایي چی اجازت نشته دهغه حدیث له مخی چی حضرت نبی ﷺ فرمایي

لعن الله زورات القبور یعنی لعنت کړی الله تعالی ﷻ په هغو نبخوچی دقبرونوزیارتونه کوی که څه هم بعضی نور علما جوازورکوی اووایي چی دا حدیث تراجازت مخته ووبیامنسوخ شو خو په دی شرط اجازت ورکوی چی له فتنی نه به په امن وی چونکی نن زمان دبخو له کور نه وتل اوزیارتونوکول له فتنی نه په امن نه دی لهذا دپیرعلما په دی متفیک دی چی نبخو لره اجازت نشته دی فقهاوواقوال په دی مسئله کی په لاندی ډول دی فتح الباری لیکي فقیل دخلن فی عموم لادن وهو قول الاکثر ومحلله اذا امننت الفتنة - فتح الباری شرح بخاری ج ۳ ص ۱۴۸ اوهمدارنگه حضرت امام نووی (رح) لیکي

وهل تکره للنساء وجهان قطع الاکثر ————— رون با لکراهة ومنهم من قال لا یکره اذا امننت الفتنة حاشیه مشکوة ص ۱۵۴ ایانبخولره زیارت کول مکروه دی په کنبی دوه مذهب په دی داکثر وعلماو و فیصله ده چی مکروه دی اوبعضی علماوایي چی ندی مکروه که چیری له فتنی نه په امن وی

علامه شامی (رح) په دی هکله داسی لیکي

وقال خیر الرملی ان کان ذالک لتجدید الحذن ولبکأوالندب علی ماجرت عادتھن فلا تجوز وان کان للاعتبار والترحم من غیر بکأ والتبرک بزیارت القبور الصالحین فلا بأس اذا کن عجائز ویکره اذا کن شواب کحضور الجماعت فی المساجد وهو توفیق حسن رد محتار ج ۱ ص ۱۶۵ خیر رملی ویلی چی که چیری زیارت کول دغم تازه کولو او زرا افسوس لپاره وی کوم چی دبخوعادت ده بیاجائز نده اوکه لپاره دعبرت اوتبرک اوترحم حاصلولو په قبرودنیکانووی بی له ژر ایا جائزه خوکه زری نبخی وی اودخوانو نبخولپاره زیارت کول مکروه دی لکه حاضریدل ددوی مسجدوته لپاره دجمعی علامه شامی فرمایي دابنه فیصله اومتابقت ده په مابین د مذهبینوکی البته په اوسنی عصرکی دنه جواز مذهب راجح بیکاری لکه دی پاک او هند د علماو و فیصله هم په اوس زمانه کی په عدم جواز ده لکه حضرت قاضی ثنالله پانی پتی لیکي زیارت قبر مردان

راجائز است نه زنان مالابدمنه ص ۸۷ یعنی سرولره زیارت کول جائزدی نه نبخولره
اوهمدارنگه عمده القاری شرح بخاری دیواورد بحث نه وروسته لیکې

وحاصل الکلام ان زیارت القبور مکروهة للنساء بل حرام فی هذه الزمان ولا سيما النساء مصر لان خروجهن
على وجه فيه الفساد والفتنة عمدة القاری ج ۸ ص ۱۰۱ خلاصه دبحث داشوه چی نن زمان زیارتوته دتللو
اجازت صرف زړوښخولره شته خو په دی شرط چی خلاف شرع اعمال به هلته نکوی لکه ژړاکول طواف کول
(یعنی ترزیارت راگرخیدل) خاوری خوړل میخونه ټکوهل زانگووی اچول وغیره اوکه داخل شرع اعمال
کوی بیا زړوښخولره هم اجازت نشته

زیارتونو ته د خرڅی لگولو حکم

سوال :- لری زیارتوته سفرکول اوڅه خرڅه لگول څنگه دی کوم چی بعضی علمای صحیح نه بولې اوپه دلیل کی داحدیث راوړی

لاتشدالر حال الالی ثلاثة مساجدالخ مطلب داچه صرف دریومسجدونه سفررواده مسجدحرام مسجدنبوی اومسجداقصی

خواب :- اکثرعلمالکله ماجوزی(رح)امام حرمین (رح)امامنووی (رح)امام غزالی (رح) زیارتوته سفرکول جائزبولې اودازموپرمذهب هم ده اودذکر شوی حدیث په هکله لیکې چی دادمسجدوپه باره کی ده ځکه چی دغه دری مسجدونه ترنورومسجدونونه زیات ثواب اودرجه لری اوله دینه ماسواءنورمسجدونه په درجه کی سره برابر دی اوپه هرځای کی جماعت موجودی لهذایو جماعت پرینودل اوبل ته سفرکول بی فایدی دی اوکوم چی زیارتونه دی دهغوی په کولوامرشوی اودهغوی برکات هم یوله بل سره فرق لری لهذا هغوته سفرکول بی فایدی ندی نوزیارتوته سفرکول جائز دی الفجر الصادق ص ۶۶ردمحتارج ۱ ص ۶۶۵

په زیارتو دجنپو درولو حکم

سوال :- په زیارتو جنپی درول څنگه دی کوم چی بعضی خلگ ددی عمل دجواز دپاره دحضرت نبی ﷺ هغه عمل اصل بولې چی یوه شنه لښته یی راواخیسته اوپه نیمه یی ماته کړه اوپه هغودوقبروچی په عذاب کی مبتلاوونیمه ،نیمه ودروله اووی فرمایل چی ترڅوداوچی شوی نه وی ترهغه به عذاب ځنی پورته وی ایاداحدیث دمروجه جنپو دجواز دلیل گرزیدلای شی اوکه نه ؟

خواب :- زمورمروجه جنپی تردی حدیث لاندی کول اوجائز بلل ډیرمشکل اودانصاف نه لری خبره ده دڅووجونه اول داچه دحضرت نبی ﷺ دغه عمل بعضی علماءودانحضرت ﷺ خصوصیت بللی ده دوهم داچه داجنپی عوام په دې نیت نه پری دروی چی حضرت نبی ﷺ چیری داسی عمل کړی بلکی صرف دیورواج په خاطر وی دریم داچه په دی مروجه جنپو دپرزیات قیمتې دسمالونه وی اوبعضی جنپی مکملې پوښ شوی وی چی داصرف اضاعت دی مال ده اوبیخایه مصرف ده حالنکه ضایع کول دمال حرام دی څلورم داچه په قرونوثلثه ووکی ددی عمل هیڅ اثرنه لیدل کیږی باوجوددی چی دالرگی اودسمالونه هلته هم موجودوللهذا دا عمل بدعت ده مفتی رشیداحمد (رح) هم په خپل کتاب حسن الفتاوی

ج ۱ ص ۳۷۴ کی ددی عمل په بدعت والی تصریح کړی

په زیارتو د گنبدو جوړولو او کتاری لگولو حکم

سوال :- بعضی خلگ قبرونه پخوی اوځنی گنبدی پری جوړوی اوڅوک کتاری پری لگوی د شریعت له نظره ددی عمل حکم څه ده ؟

خواب :- د نبی ﷺ د صحاح احادیثونه دا امر ثابت ده چی د قبرو توهین مکوی یعنی په قبرونو کښیناستل هغه پیمالول او د قبر و خواته جواب چای کول وغیره قبرونه د مسلمانانو یوه برزخی ره ایشگاه ده دهغو احترام کول ضروری دی خو په داسی طریقه چی د شریعت نه ثابت وی په قبرو گنبدی جوړول او د قبرونو پخول او کتاری وغیره پری لگول داسی اعمال د شریعت نه ثابت ندی له همدغه اعمال د قبرونو په احترام کی داخل ندی په شریعت کی دغه اعمال منع ښودل شوی دی د حضرت جابر (رض) روایت ده نهی رسول الله ﷺ ان یجصص القبور ان یبني علیه وان یقع علیه مسلم ج ۱ ص ۳۱۲ منع فرمایلی ده رسول الله ﷺ له پخولو د قبرو اوله گنبدی جوړولو په قبرو باندی اوله کښیناستلو په قبرو باندی

حضرت امام نووی (رح) د ذکر شوی حدیث په شرح کی لیکي

والبناء علیه ان کان فی ملک البانی فمکروه وان کان فی مقبره مسبله فحرام نص علییه الشافعی (رح) والاصحاب قال الشافعی فی الامم ورأیت الاثمه بمکه یامرون بهدم ما یبني ویواید الهمدم قوله ولا قبر أمشرفاً الاسویته شرح مسلم ج ۱ ص ۳۱۲ په قبر باندی عمارت جوړول که هغه ځای د جوړونکی په خپل ملک کی وی نومکروه دی او که په عامه هدیره کې وی بیاحرام دی امام شافعی (رح) او دهغه اصحابو پدی خبره تصریح کړی امام شافعی په کتاب الام کی ویلی چی ما لیدل امامان په مکه مکرمه کی چی په قبرود جوړو شو یو عمارتو په ښکولو یی حکم کاوه او اول قبراً مشرفاً الاسویته حدیث ددی خبری تائید کوی

علامه شامی (رح) لیکي

وأما البناء فلم ارمن اختار جوازه رد المحتار ج ۱ ص ۶۶۲ کوم چی جوړول د عمارت او بادی دی په قبر باندی زه گمان نکوم چی چادی جواز ورکړی وی

علامه سراج الدین الحنفی لیکي

ویکره البناء علی القبور سراجیه ص ۲۴ مکروه ده جوړول د بادی په قبر باندی

حافظ ابن الهمام لیکي

ان النبي ﷺ نهى عن تربع القبور وتجسيصها فتح القدير ج ٤ ص ٤٧٢ منع فرمایلی ده نبی ﷺ له څلور کونجه جوړولو د قبرونه اوله پخولو د قبرونه حضرت ملا علی قاری (رح) لیکي په قبروچي هرڅه جوړشوی وی پڼگول یې واجب دی اګرکه مسجدوی هم مرقات ج ٢ ص ٣٧٢ حضرت امام محمد (رح) فرمایي چی په قبر باندي دخپلو خاورنه ماسوا هېڅ شی اضافه کول صحح ندي لکه چی هغه لیکي ولانری ان یزاد علی ماخرج منه ونکره ان یطین اوان یجصص ان النبي نهی عن تربع القبور وتجسيصها قال محمد (رح) به نأخذ وهو قول ابیحنیفه (رح) کتاب الاثار لامام محمد ص ٩٧-٩٦ مورصحح نه بولوچی زیادت دی وشي په قبر باندي ترهغو خاوروچی دقبرنه راوتلی وی اومور مکروه بولوگلول دقبرواوپخول دقبرو ځکه چی نبی ﷺ منع فرمایلی له څلور کونجه جوړولو دقبرو اوپخولو دقبرو اوهمدغه زموږ مذهب ده اوهمدا امام ابوحنیفه (رح) قول ده

د ذکرشویو عباراتو خلاصه د شوه چی په قبر باندي دخپلو خاورو پرته نورڅه زیادت کول ناجائز دی که هغه گنبدی وی اوکه کتاری وی اوکه دهغه پخول وی اوداسی نورله دیننه علاوه دمذهب ټولو کتابولکه قاضی خان ج ١ ص ٩٢ عالمگیری ج ١ ص ١٧٦ وغیره ددی اعمالوپه نه جواز تصریح کړی بلکی امام احمد (رح) او امام شافعی (رح) هم ددی اعمالوپه نه جواز قائل دی لهذا گنبدی جوړول اوکتاری لگول وغیره په زیارتو باندي مکروه تحریمی دی ځکه مکروه چی مطلق ذکرشی دامام ابوحنیفه اونوروسلفو صالحینوپه نزدورنه مکروه تحریمی مراددی لکه علامه ابوالمکارم (رح) لیکي المکروه التحريم عند الامام یعنی دمکروه نه مراد په نزد امام ابوحنیفه (رح) حرام دی همدارنگه تصریح حاشیه تلویح ص ٢٧ له امام ابوحنیفه او امام محمد دواړونه نقل کړی چی دمکروه نه کراهة تحریمه مرادده

په زیارتو دچراغولگولو حکم

سوال :- ځنې خلگ دجمعی په شپه په بعضی زیارتونوچراغونه لگوی ددی عمل حکم په شریعت محمدی ﷺ کی څنگه دی

ځواب دا عمل بدعت ده او شریعت ددغه عمل نه منع فرمایلی ده حضرت عبدالله ابن عباس (رض) روایت کوی لعن رسوالله ﷺ زائرات القبور والمتخذین علیها المساجد والسرچ مشکوة ص ٧١ یعنی لعنت کړی حضرت نبی ﷺ په زیارت کونکو وسخو باندي اوپه قبرو دجماعت جوړونکو باندي اودچراغولگونکو باندي ظاهر خبره ده چی حضرت نبی کریم ﷺ په کوم عمل لعنت فرمایلی وی هغه هېڅ وخت جائز نشی گرځیدلای ملاعلی قاری (رح) ددی حدیث په شرح کی لیکي چی دابیخایه مصرف ده

اوضای کول دمال حرام دی اوبل داچه داله اثارودجهنم نه ده گویاکې ددی قبرتعلق له اوره سره ده
اوجهنمی ده

علامه سیدمحمودالوسی الحنیفی (رح) لیکي

وتجب ازالة كل قنديل اوسراج على قبرولايجوزوقفه ونذره روح المعاني ج ٥ ص ٢١٩ واجب
ده لری کول دهرقنديل اوچراغ چی په قبرباندی وی نه یی وقف صحح ده اونه یی نذر فتاوی علمگیری لیکې
واخرج الشموع الی راس القبورفی اللیالی الاول بدعة ج ٥ ص ٢١٩ لگول دی شمعودی قبروسروته په
اولوورخوکی بدعت ده

حضرت قاضی ثناءالله(رح)لیکي

وانچه برقبوراولیاءعمارتهارفع بنامیکنندوچراغان روشن کنندوازین هرچه میکنند حرام است ❖ داچې په
قبرونودی اولیاووگنبدی جوړوی اویاچراغونه پری لگوی اوددی نه علاوه هرڅه چی زیادت کوی حرام دی
همدارنگه داعمل دشوافعواومولکوپه نزد هم مکروه اوحرام ده حضرت امام نووی په شرح مسلم ج ١ ص ٧٦
کی تصریح پری کړی لهذا قبروته شمعی اویاچراغونه لگول یوناجائز اوبدعت عمل ده الله
تعالی ﷻ دی په مسلمانانودجهالت تیاری رپاکړی اورب دی په مورددبعاتوتوری تیاری صباح کړی

په قبرونو ډېر دواو پوښونو اچول

سوال :- په قبرونو ډېر دواو پوښونو اچول څه حکم لري حالنکه په ډيرو پوښو ډير قراني سورتونه ليکلي وي ايا دابه دقران شريف بي ادبي نه وي

ځواب :- په قبرونو ډېر دواو پوښونه اچول بدعت او حرام دي مخته دامسئله په تفصيل سره ذکر شوه چې په قبروله خپلو خاورونه ماسواء نورڅه زيادت کول جائز دي اوسره له دي چې دا اضاعت دي مال ده دادقبر احترام نده بيا خاصکرهغه پوښونه چې په هغوباندي قراني اياتونه نويشته وي دداسي پوښو اچولو په قبرولا لويه گناه ده چې په دي کښي دي قران بي قدری ده اودقران بي قدری سبب دهلاکت ده . يو عالم شهيد جمعه محمد په خوب ليدلي ووچي په خوب کي ورته وايي چې زماتر پښو قران پروت دي دادرلري کړه هغه فرمايي چې زه کله دده قبرته ورغلم دده تر پښو قران نه ووالبته په ده يو پوښ پروت ووچي څلور طرفه پکښي قراني اياتونه سورة اخلاص او ايات الکرسي ليکلي وه نومووييل چې بس همدغه قران ده ❖ فقهاووددي عمل په حراموالي تصريح کړي لکه چې علامه شامي (رح) ليکي وفي الاحکام عن الحجته تکره الستور على القبور حاص ٦٦٢ په احکام کښي دي له حجت نه چې مکروه دي پردی اچول په قبروباندي دحضرت مولانا عبدالحی صاحب نه سوال وشو قد تعارف في بلادنا انهم يلقون على قبور الصلحاء ثوباً مکتو بافيه سورة الاخلاص هل فيه بأس قال هواسته هانه بالقران ويصر مستعملاً متبذلاً وابتذال کتاب الله من اسباب عذاب الله کذا في نصاب الانصاب نفع المفتي والسائل زمونږ په ښاروکي عادت ده چې په قبرونو د اولياووباندي پوښونه اچوي چې په هغه سورت اخلاص هم نويشته وي ايا ددي پرواشته اوکه نه ؟ په ځواب کي ليکي دادې قران اهانت ده اودا مستعمل گرځي او ضايع کيږي اوضايع کول دقران سبب دي عذاب دي الله تعالی ﷻ ده همدارنگه په نصاب الانصاب کي هم دي له دینه علاوه پردی په قبروباندي اچول اضاعت دمال ده اواضاعت دمال حرام ده اوپه دي خبره کي دهیچا اختلاف نشته والله اعلم

په قبرونو باندي دطواف حکم

سوال :- بعضي خلگ قبرونوته ورځي اوطواف پري کوي (پري راگرزي) په شريعت کي ددي عمل څه حکم ده ؟

ځواب په قبرونو طواف کول ډير سخت ناروا عمل ده طواف دکعبي شريفي نه ماسوء بل هيڅ ځای ثابت نده اوداپه حقيقت کي ديهودونصراي ووعمل دي حضرت نبي ﷺ په دي هکله داسي فرمايي لعن الله اليهود والنصاري اتخذوا قبور انبيائهم مساجد مشکوة ص ٦٩ لعنت کړي الله تعالی ﷻ په يهودو اونصاري ووچي دپيغمبرانوله قبروڅخه يي مسجدونه جوړکړي يهودو

اونصاری وودقبروسره ډیر زیاتی کاوه هغه ته یی سجدی لگولی او په هغه به یی طوافونه کول چی ددوی په هکله حضرت پیغمبر ﷺ پورتنی حدیث ذکر کړ خوبدبختانه چی نن دکفارومشرکانو ډیر عادتونه مسلمانو خپل کړی دی او که څوک ورته وایي چی داخل د شریعت ده نو ورته وایي چی مورته تراوسه چاندی ویلی چی دی زیارتو متعلق دا اعمال ناجائز دی نوته نه یی مگروهایی یی چی داجهل مرکب ده . حضرت قاضی ثناء الله حنیفی ددی عمل په هکله داسی لیکي ولايجوز مايفعله الجهال بقبور الاوليا والشهداء من السجود و الطواف حولها واتخاذ السرج والمساجد اليها ومن الاجتماع بعد الحول كالاعياء و يسمون عرساً تفسير مظهر ج ۲ ص ۶۵ هکذی ارشاد الطالبین ص ۸۱ و مالابدمنه ص ۸۸ ندې جائزهغه فعلونه چی جاهلان یی کوی په قبرو داو لیاو او شهداوو باندی چی هغه سجده کول دی اودی هغه اردگرد طواف کول او چراغونه لگول ا و مسجدونه جوړول او هر کال بعد هلته دمیلودپاره جمع کیدل چی عرس یی بولې داهرڅه ناجائز دی

قبروته دزانگواچول اومیخونه ټک وهلوحکم

سوال :- ډیری ښځی دی اولیاوو شهیدانو قبرونوته ورځې او هلته ورته زانگوی اچوی په دی نیت چی زمابچی پیداشی اویامیخونه ټکوهی په دی نیت چی زمامراد حاصل شی دا عمل ترکومه حده ناجائزه ؟

ځواب :- دا هغه جاهلانه او مشرکانه اعمال دی چی حضرت نبی ﷺ په داسی ناوړه اعمالو ویریدو او مسلمانان یی په ابتدا د اسلام کی له زیارت کولونه منع کړل خوبدبختانه چی دغه دجاهلانواعمال په څورلسم صدی کی مسلمانانو تکرار کړل دتولوحاجاتوپوره کونکی په حقیقت کی الله تعالی ده لکه حضرت قاضی ثناء الله لیکي مددخواستن از غیر خدا جائز نیست ❖ له الله تعالی ﷻ نه ماسواء دبل چانه مددغوښتل جائزندی خاصکر په تکی ینی اموروکی له الله تعالی ﷻ نه پرته بل څوک تبدلی نشی کولای بالاخره که چیری ددغه عمل کوونکی خپل مرادونه له مړونه پورته کول غواړی او هغه په دی کی موثر حقیقی بولی لکه چی ددوی له دی قول نه معلومیږی ❖ درمی وروغتم زیارت ته راکړه سره زمن زیارته-نوبیا شرک ده ځکه چی مړی دهیڅ خیراوشر مالکان ندی او که مړی په خپلومراد ونو پوره کولو کی موثر نه بولی نوبیا شرک نده البته له گناه نه خالی نده ځکه چی شائبه دی شرک پکښی شته ځکه خو علمالیکې چی دی اولیاوو قبروته په دعا کی لاس پوره کول صحح ندی چی شائبه ددی پیدا کیږی چی گویا کی له مړی نه څه غواړی له دینه علاوه خلاصه الفقه والعقاید هم ص ۵۷ دی اعمالوته شرک ویلی که څه هم دغه اعمال دجهل له وجی نه له دی خلگو څخه صادیری خوداکثر و علمأوپه نزدباندی جهل عذر نده لکه چی شرح عقاید په دی خبره تصریح کړی.

د قبرونو د خاورو يا خوړدو خوړلو حکم

سوال :- ډيری ښځی اوځنی سړی دقبروخاوری چی دوی یی خوړدې بولې خوری اوکور ته یی هم راوړی چی هلته یی دکورنوروکړې هم استعمالوی ایداعمل جائزده اوکه نه ؟

خواب :- خاوره په خپله پاکه ده البته خوړل یی حرام دې مطلقاً که دقبروې اوکه دغیرقبر په حدیث شریف کښې ددی عمل سخت ممانعت راغلی له حضرت ابوهریره (رض) مرفوع حدیث ده ﴿من اكل الطين فکانما اغاناعلی قتل نفسه طبرانی ج ٦ ص ٣١١ ترجمه چاچی خاوره یاخپه وځوړله گویاکی هغه کومک وکړ په وژلوله خپل ځان سره

فتاوی علمگیری لیکي

الطين الذي يحمل من مكة ويسمى طين همزه هـ ل الكراهة فيه كال كراهة في طين الذي وردالحديث فيه قال الكراهة في الجميع متحد كذا في جوهر الفتاوى ج ٥ ص ٣٤١ باب الكراهة هغه خاوره چی دمکی مکرمی نه رااخستل کیږی اوخاوره دحمزه (رض) یی بولې ایاکراهة پکښی شته لکه کراهة په هغه خاوره کی چی حدیث شریف پکښی راغلی په خواب کی لیکي چی کراهة پوتولوکی یوشی ده په جوهرالفتاوی کی هم ذکردي همدارنگه مخته مونږ ذکرکړوچی مکروه مطلقاً ذکرشی مرادورنه دامام صاحب و غیره په نزد مکروه تحریمی دی لهذاخوړل دخاوری یاخوړدو حرام دی

قبروته دنذرمنلو حکم

سوال :- ځینی خلگ قبروته نذرونه منې په دی طریقه چی که زمافلانی کار وشونوزه به دفلانی بزرگ یا شهید په قبرپسه حلالوم اویابه پوښ پرې اچوم وغیره په شریعت نبوی ﷺ کښی ددی عمل حکم څه ده ؟

خوب : په دغه مسئله کښی څه تفصیل ده چی تشریح یی په لاندی ډول ده دا حنا فومشهور کتاب درمختار لیکي واعلم ان النذر الذي يقع للاموات من اكثر العوام وما يؤخذ من الدراهم والشحم والزيت ونحوهم الى ضرائح الاولياء الكرام تقرباً اليهم فهو بالاجماع باطل وحرام مالم يقصدوا صرفها للفقراء الانام وقد ابتلي الناس بذلك لا سيما في هذه الاعصار وقد بسطه العلامة قاسم في شرح در البحار درمختار قبيل باب اعتكاف پوشه چی اكثر عوام دمروپه نامو نذرونه منی اوداولیا وقبروته شمعی روپی اوتیل اوداسی نور نذرونه راوړی هغوی ته دنزدیکت لپاره دا ټول په اتفاق دعلم اووسره باطل

اوحرام دی ترخوچی یی قصدنه وی کری صرفول ددی نذروفقیرانوته اوخلگ په دی عمل کبئی په کثرت سره مبتلادی خاصکرددی زمانی خلگ اودغه مسئله علامه قاسم په شرح د در البحارکی په تفصیل سره بیان کری

علامه شامی دنذردهراموالی په بارکی خووجی بیان کری دی اول داچه دانذردهمخلوق دپاره دی اونذردهمخلوق دپاره منل جائزندی دوههم داچه دچادپاره نذرمنل کیبری هغه مری ده اومری دهیخ یوشی مالکان ندی دریم داچه دنذرمنونکی خیال داوی چی له الله تعالی ﷻ نه پرته مری هم په تکیوینی اموروکبئی تصرف کولای شی حالنکه داعقیده کفرده ردمحتارج ۲ ص ۳۳۹ مطلب داچه نذردهی الله تعالی ﷻ نه پرته بل چاته منل حرام دی که هرڅه وی دوههم داچی که چاداسی نذرومانه نوپوره کول یی رواندی که پوره کری سرته ورسوی نوپوره کونکی یی کنهگاره فتاوی علمگیری ج ۱ ص ۲۰۸ بحرالرائق اوداسی نوروپه دی تصریح کری چی که چادی معصیت نذرومانه نوپوره کول یی ضروری ندی لهذاله الله تعالی ﷻ نه پرته نذرمنل یوه گناه ده اوپوره کول یی بله گناه ده نوکه یوه گناه شوې وی دبلی نه حان وساته دریم که چاداسی نذرومانه اوپوره یی هم کړنوداغیرالله ﷻ په ناموده او حرام ده خوراک یا استعمالول یی جائزندی نوکه کوم خناوردی قبردپاره نذرشی اوحلال شی ولوکه دی حلالیدو پروخت بسم الله پری ویل شوی هم وی داوحرام ده اوخوراک یی جائزنده

امام ربانی مجدد الف ثانی لیکي

حیوانات را از مشائخ می کنند و بر سر قبرهای ایشان رفته ان حیوانات را ذبح می نمایند در روایات فقهیه این امر را نیز دا خل شرک ساخته اند و در این مبالغه نموده و این ذبح را از جنس ذبائح جن ساخته اند که ممنوع شرعی است داخل دائره شرک مکتوبات امام ربانی دفتر سوم کوم خناورچی د بزرگانوپه نامود هغوقبروته بوتل کیبری او هلته حلالیبری دی فقهی روایاتوله مخی داعمل شرک ده اوله دینه د بچ کیدو د پیر تا کید راغلی اوداپه هغو حلالولوکی شمیرل کیبری کوم چی د پیریا نوپه نامو حلالیبری داعمل منع ده اوپه شرک کی داخل ده څلورم که چانذردهی الله تعالی ﷻ دپاره کری وی اومری ته صرف ایصال ثواب مطلب وی اویایي زیارت ته په بووتلوکی د زیارت ملنگانوته فائده رسول مطلب وی نودا قسم نذر حرام نده خوبد بختانه چی عوام ددغه صورت اودمختنی جلاولی نشی سره کولای لهذاله دینه هم پرهیز پکارده حضرت امام ربانی له مختنی عباراتو وروسته لیکي

وازين عمل نیز اجتناب باید نمود که شائبه شرک دارد وجوه نذر بسیار است چه در کار است که نذر ذبح حیوانی کنند و ارتکاب ذبح ان نمائند و بذبح جن ملحق سازند و تشبه بعبده جن پیدا کنند مکتوب ۱۴ دفتر سوم له دینه هم پرهیز کول پکاردی ځکه چی شائبه دی شرک پکبئی شته دی نذر پیری

وَجِي دِي خُهْ ضروري ده چي كــــوم حيوان حلالوي اويَه حلاليدوسره يي دپيريانويه نامه حلال شوي سره پيوسته كوي اودي پيريانود عبادت كونكي سره مشابهت كوي

پنځم كه چاداسي نذرومانه چي كه زمافلاني كاروشونوزه به دالله تعالي ﷺ په نامودومره روپي ياغتم دروحاني بابامينجورته وركوم اوثواب به يي روحاني باباته بخښم دانــــذره صحت ده البته كه چيري ددي شخص هغه مطلوب كاروشونوضروري نده چي نذرشوي شي به ضروردروحاني بابا مينجورته وركوي بلكي هرچيرته چي يي فقيرانو او غريبانوته وركړي دده نذرپوره شواو ثواب يي روحاني باباته رسيږي او كه هغومينجور ته وركول ضروري بولي نومعلوميږي چي په زړه كي يي اخلاص نشته دي الله تعالي د پاره شپږم دي نذره باره كي اهم ترين مسئله چي په دي باب كي فيصله كن ده هغه داچه دكوم كارپه كولواونه كولو كي دنذرمنلو هيڅ دخل نشته اونه نذرالله تعالي ﷻ قضاو تقدير بدلولاي شي ځكه چي حضرت نبي ﷺ فرمايي

لاتنذروافان النذرايغني من القدرشياوانمــــا يستخرج من مال البخل مشكوة ص ٢٩٧ تاسونذرونه مه مني ځكه نذردي الله ﷻ تقديرهيڅ نشي بدلولاي اونذر دبخيلانولــــه ماله ووځي چي په شرط صدقه وركوي شيخ عبدالحق محمدي دهلوي ددي حديث په شرحه كي ليكي چي نذردي تقديرخبري ته ټال وركوي ځكه منع ده اودادي بخيل مخلوق كارده چي دانذرچي يوقسم صدقه ده په شرط يي وركوي لهذا بغيردي شرط نه صدقه وركول پكارده خو كه نذرمني بايد ډير په مخلصانه طريقه وي.

حاشيه مشكوة في ذالك لاموضوع بالاخيره دي عوامودپاره ښه داده چي شهدا وواولياووته دثواب رسولوپه نيت دي هم نــــذر ونه نكوي ځكه چي يوخونذر تقديرنشــــي بدلولي اوبل داچه كه دهغه مطلوب كار ووشي بياواي چي گوره دي فلاني ولي دپاره مانذرمنلي ووخداي ﷻ مي كاروكړچي داهم دي عقيدې خرابي ده ځكه نذرصرف الله تعالي ته منل كيږي اوصحح عقيدة عوام نشي برابرولاي والله اعلم

په زيارتودغږوويشلوپخولوحكم

سوال :- بعضي زيارتونوته ښځي ورځي او هلته پري غږي پخوي ايا داهم په مثل دنذر وليانوته حرام عمل ده او كه نه ؟

ځواب :- دزيارتونومتعلق چي څومره منكرات دي مونږ ذكر كړودا ټول د اوسني عصر په ښځوكي موجود دي ځكه خاواس د علماووفصله داده چي دښځوتلل زيارتوته ولو كه زړي وي هم نــــده صحح يوله هغومنكراتوڅخه چي دي زيارتومتعلق ترسره كيږي همدغه په سوال كي ذكر منكرعمل ده حضرت شاه عبدالعزيز (رح) په دي هكله داسي فرمايي

سوال :- طعام منت بزرگان جائزاست یانه ❖ خوراک بزرگانوته نذرکول جائزدی اوکه نه ؟

خواب :- خوردن ان قریب بحرام است بشرطیکه نذرالغیرالله باشد فتاوی عبدالعزیز ج ۱ ص ۹ خورل
ددی حراموته نیپردی دی په دی شرط چی نذردی الله ﷻ نه ماسواء دبل چادپاره وی لهذایوخووتل دسُخوله کوره
داحرام دی اوبل تحضیص دمکان دابدعت اوبل حرام ده اوبل دانذرالغیرالله ده حُکه چی بنحی دجهالت دوجه
خپل نیتونه صرف دی الله تعالی ﷻ دپاره نشی گرزولای نودابل حرام ده بالاخیره له داسی اعمالونه
پرهیزکول پکاردی

د نبو شپو متعلق بدعات

دنبوشپو د لمانځلو شرعی حیثیت اودا کبر عید حکم

دنبوشپو متعلق بدعات

سوال :- ځنی خاصی شپې لکه پنځلسم دی برات اولسم دمحرم اوداسی نوری خلگ دیته نبې شپې وایي اوپه ډیرجوش سره یې لمانځې چې څوک غړی اوحلوای پخوی جماعتونوته یې وړی اوځینی خلگ پسونه حلالوی اوپه کورونوی ویشی اوهمدا رنگه بعضی خلگ په خپل مرده پسی دخیرات په نیت دکم عیدپه ورځ یادلوی عیدپه ورځ مخته پسه حلالوی اوجماعت ته یې راوړی چی اکبرعیدی بولې ایادرواجونه دشریعت له نظره څنگه دی ؟

ځواب :- په دی شپو اوورځوکی دشریعت نه لاندی شیان ثابت دی هغه داچی حضرت نبی کریم ﷺ وفرمایل چی تاسو دبرات دپنځلسم شپه وینه تیروی اوپه ورځ کي یې روژه نیسی ځکه چی الله تعالی په دغه شپه کی دنیا اسمان ته راځی اوفرمایي چی څوک شته مغفرت غوښتونکی چی زه ورته مغفرت وکړم اواياشته څوک رزق غوښتونکی چی رزق ورکړم اواياشته څوک عافیت غوښتونکی چی زه ورته عافیت ورکړم دالله تعالی درحمت دغه دربار ترسهاره خلاص وی اوهمدارنگه حضرت نبی ﷺ فرمایي چی دمحرم میاشت یعنی دهغی په لسم تاریخ روژه نیول درمضان دمیاشتی نه پرته ترټولومیاشتوزیات ثواب لری اوهمدارنگه دبرات په پنځلسم هدیری ته تلل مستحب ده حضرت نبی ﷺ په دغه ورځ دالله تعالی په حکم جنت البقیع ته ولاړ او هلته مړوته دالله تعالی نه استغفاروغوښت داحدیثونه مسلم اوابن ماجه روایت کړی لهذاپه دغوبوشپو ورځوکی دشریعت نه عبادت اوهدیری ته تلل ثابت دی ددینه پرته نورهرڅه خرافات اوبدعات دی لهذاپه دی شپوکی داخلوه وی اوغړی اوپسونه صدقی او خیراتونه دی صدقی خیراتونه کول ښه کارده خوالبته تریوخاص وخت پوری صدقه خیرات متعلق کول چی شریعت دغه خاص وخت نوی ورته ښودلی صحیح نده لکه چی مخته نزدی دامسئله تفصیلی بیان شوه په شریعت کی په دی خاصوشپوکی دخیرات کولوڅه حکم نشته اوبل داچی

صدقی صرف مسکینانوته ورکول لازم دی لکه چی الله ﷻ فرمایي انما الصدقات للفقراء - یعنی صدقی صرف فقیرانو اومسکینانولره دی اودهغوی حق ده حالانکه زمونږمروجه صدقی چی په سوال کی ذکر دی یاجماعتوته وړل کیږی چی هلته یې اکثر اوبادان خوری اویاپه کورو تقسیری چی ډیرکوره یې مالداراوابادوی نن صبا مسکینان ډیرکم دی اودادقران خلاف عمل ده . اوبل داچی داصدقی اوخیراتونه

دنامود پاره کيږي دى ثواب نيت ډير کم وي پکښې ځکه که دې سپرى ته ووايي چي ددى پسه روپي دې فلاني مسکين يافلاني مدرسې ته پتې ورکړه دى صدقي په نيت ستامپرى ته به يي ثواب رسيږي نوهغه دى خبري ته کله هم تيارنده اوبل داچه ددى نبوشپودومره زيات التزام کيږي چي بي له څه پخولوخلگ وايي فلاني ښه شپه نه وه کړي حلانکه چي مخته تيرشو چي يوشى په خاص وخت پوري لازم وگرځول شي چي شريعت نه وي لازم کړي بدعت ده اوبل داچه په قرون ثلاثه ووکي هم داشپې وي حلوه وي اوپسونه هم موجودوواوهغه دثواب په حاصلولوکي هم ترمونډيرحاريسان وو حلانکه هغوى داعمل کله هم ندى کړي ددى ټولوخرايانونله کبله علماوو

دى عمل ته بدعت ويلي لکه فخرالاسلام محدث دهلوى حضرت شاه عبدالعزیز (رح) ليکي

سوال :- پختن طعام درايم ربيع الاول براى خدا ورسانیدن ثواب

ان بروح برفتوح حضرت سمرور کائنات عليه السلام يا حضرت حسين درماه محرم وديگرال اطهارسيدمختار صحح است يانه جواب :- انسان در فعل خودمختار است ميرسد که ثواب عمل خودبراى بزرگان بايمان خودگرداندليکن براى اين کار وقت وروزمتعين نمودن وما هي مقررکردن بدعت است وهرچيزکه بمران ترغيب صاحب شرع وتعين وقت بنا شدان فعل عبث است ومخالفت سيدلانام حرام است پس هرگز روانبشاهد فتاوى شاه عبدالعزیزج ۱ ص ۹۷ پخول دى خوراک په ورځودى ربيع الاول کي لپاره دى خداي اوثواب بښل يي روح نبى عليه السلام ته اويابه محرم کي څه پخول واخيرات کول اوثواب يي حسين ته اويانوراهل دنبي ته بښل صحح ده کنه ؟ ثواب انسان په خپل فعل کي مختارده دهرنيک عمل ثواب چي چاته بخښي ثواب يي ورته رسيږي ليکن ددي کاردپاره وخت ياورځ معلومول بدعت ده او په هرشي کي چي شريعت ترغيب نه وي ښودلي اوهغه دپاره وخت نوي مقررکړي هغه کارعبث ده اودى حضرت نبى عليه السلام دى طريقي خلاف ده اوحرام ده لهذاذخيراتونه هيڅ کله رواندى حکيم الامت حضرت مولاناشراف على (رح) په دى هکله داسي ليکي

دى حلوه داسي پابندى کول چي بي له دينه گويابلکل شب برات شوى نده په دى پابندى کي اکثرفساددعقيدى هم ده چي داعمل ضرورى بلل کيږي او فسادعملى هم ده چي ترفضاوواجبو ددى زيات اهتمام کيږي اوددى دواړو يعنى فساد عقيدوى اوعملى معصيت گناوالى په فصل اول کي په تفصيل سره ذکرشوى ده الخ اصلاح الرسوم ص ۱۸۵ ددينه علاوه حکيم

الامت ددى عمل نوري ډيري خراياني په خپل کتاب کي ذکرکړيدى چي دټولوذکرکول ضرورى ندى عاقل لره اشاره کافى ده اوبى عقل او متعصيب لره ډيرد لائل هم کفايت نکوي بالاخره دى جهان منلى شخصيتونه اوبزرگان دين مولاناشاه عبدالعزیز (رح) او حضرت مولانا اشرف على (رح) دى

عمل ته بدعت اوفاسدعمل وایي خوکه بعضی نورخوک دی عمل ته جواز ورکوی هغه کیدایشی له مذکورواشخاصونه برتروی (ع) ببین تفاوت راه ازکجاست تابکجا

دبرات په پنخلم دمتاؤی یواوشوی براتولگولوحکم

سوال :- ډیرخلگ دی شب برات په شپه متاؤی غورزوی شوی براتونه او اورونه بلوی تیرونه سوخی شریعت نبوی ﷺ دی عمل ته په کوم نظرگوری ؟

خواب :- داعمل په اصل کی دی مشرکانواتش پرستوعمل ده خوبدبختانه چی دی مشرکانواوهندوانوډیراعمال اورسمونه مسلمانانوته داخل شوی دی لهذاچی داد مشرکانوعمل اورسم ده نونا جائزخوضورده.

شیخ عبدالحق محدث دهلوی په دی هکله داسی لیکي بدعت شنیعه ده هغه رسم کوم چی په اکثر وینارودی هندکی کیبری چی هغه زیات چراغونه اوبرقونه لگول دی اوهمدارنگه زیات اورونه بلول دی اودهغوی سره دلوهلب (ساتیری)لپاره جمع کیدل دی چونکی داداسی عمل ده چی نه یی په معتبروکتابوکی کوم اصل شته اونه یی په غیرمعتبروکتابوکی اونه کوم ضعیف اویا موضوعی روایت پکینی شته اوعلی ابن ابراهیم ویلی چی دی اوربلیدواوروشانتیا بدعت اول له برامکه چی راشروع شو هغه خلگ اتش پرست ووچی کله مسلمان شول نوداکاریی په اسلام کی داخل کړاوله دی نه ددوی اصل غرض اتش پرستی وه الخ ماثبت بالسنة للعبدالحق محدث دهلوی اومولانا عبدالکریم ترمذی لیکي چی خوک دا عمل کوی هغه ددی حدیث مصداق گرخی من تشبه بقوم فهمنهم یعنی چاچی له چاسره مشابته اختیارکړهغه به له هغوسره په ورخ دی قیامت راپورته کیبری ❖ ددی حدیث له رویه علماوولیکلی پتلون نیگتایی استعمالول حرام دی خکه چی دادکفارو لباس ده اوپه انگریزی هم بی له حاجته خبری کول صحح ندی بالاخره په دی شپوکی اورنه بلول ډیربدعمل اوبدعت ده بیاخاصکرداسی ده برکت په شپوکی داسی اعمال ترسره کول لالویه گنده که کم عمره غیرمکلف زکات داکارکوی په لویانویی ضروری ده چی له دی عمل نه یی منع کړی اودی نه منع کولوپه صورت کی به یی گناه دلویانوپه غاړه وی همدارنگه هر نارواه عمل چی کم عمره هلکان کوی لکه دی سروررگوتی په لاس کول وغیره په سرپرستانویی لازمه ده

چی له داسی اعملویی رابندکړی کنه په ورخ دی قیامت به دوی پری مسئول یی خوبدبختانه چی سرپرستان خپل اولادونه دی اعمالوته برابره وی لکه هرمالدارشخص خپل اولادته دسروررگوتی جوړوی اوهغه ته یی ورپه لاس کوی حالانکه دسپینوزرونه ماسواء نورهرقسم گوتی استعمالول دنارینه لپاره حرام دی البته دنخولپاره دسرورواستعمال رواده

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**